Велетрговина
П. Теслић и друг
Сисак
продаје почам од 25 литара даље, уз цену од К 32·— по литри на више, изврсну шљивовицу из властитих пецара и дупло рафиновану жесту са свог складишта у Сиску.

Кубикашка колица
лиферујем у најбољој изради и на велико. По жељи шаљем на углед.
Кароль Међери
Стари Бечеј (Бачка)

КУВЕРТЕ
у свим величинама разне каквоће. Роба прворазредна. С тиском или без тиска. Умјерене цијене. Производи и разашиље брзо
В. Вошицки
творница куверата
Копривница, Хрватска.
Узорци на захтјев бадава.

Ципеларски Обрт
Иван Кроис
Марибор, Корушка 18
Ручна дела из властите радионе, утем. г. 1882.
Тражите ценике.

Најновија књига:
РАСТКА ПЕТРОВИЋА
Бурлеска господина Перуна Бога Грома.
Цена 10·— дин.
Изашла као 3. свеска
Библиотеке „Албатрос“
у издању
Свесловенске Књижарнице
М. Ј. Стефановића и Друга
Београд, Поенкареова ул. 36.

Речи „Књижара Здравка Спасојевића, Београд“ из доњег огласа треба исећи да би се могло учествовати на нашем конкурсу објављеном на 17. страни.

КЊИЖАРА ЗДРАВКА СПАСОЈЕВИЋА, Београд.

Препоручује следеће књиге:

	Дин.
Ф. М. Достојевски: Вечни муж	10·—
И. А. Гончаров: Понор (Верина љубав)	12·—
Франсоа Копе: Анриета, роман	3·—
Лав Толстој: Ђаво, приповетка	2·50
Марсел Прево: Нова женска писма	5·—
Максим Горки: Стража	2·—
Стара Изергила	1·—
А. „де Виње“: Црвени печат	2·—
Жан Ришпен: Чудне смрти	1·—
Г-ле Бон: Психолошки закони развића народа.	5·—
Д-р Иван Пријатељ: Словеначка књижевност (с предговором Павла Поповића)	6·—
Б. Стојадиновић: Самом себи (песме)	4·—
П. Ј. Одавић: О уметности и уметницима	8·—
Лука Зрнић: Светски рат	2·—
Народна држава и вера	3·—
М. „М.“ Вукићевић: Историја Срба, Хрвата и Словенаца I део од половине VII до краја XV века.	7·—
М. М. Вукићевић: Историја Срба, Хрвата и Словенаца II део од краја XV века до данас	8·—
Б. Јоксимовић: Музички буквар	3·—
Ф. М. Достојевски: Неточка Незванова	12·—
А. Т. Писемски: Хиљаду душа, роман	32·—
А. Чехов: Каштанка	3·—
А. Бордо: Вунена хаљина	12·—
Г. де Мопасан: На води	8·—

У штампи:
А. И. Куприн: Двобој, роман.
Марко Цар: Око књиге и живота, Есеји.
Опширан каталог на захтев шаљемо бесплатно.

dobiva se opet svagdje. Glavno skladište i generalno zastupstvo za cijelu Jugoslaviju
Jugopharmacia D. D.
Zagreb, Prilaz br. 12.

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен
„Злочинци на престолу“
у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од
Динара 10·— по комплету
по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију
„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen
„Zločinci na prestolu“
u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od
Dinara 10·— po kompletu
po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju
„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Коларјска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број
1·— динар.
Поштарина плаћена.
Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК
Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 5. **Београд, 4. II. 1922.** **Година I.**

У идућем броју почињемо доносити нови роман

„Црвена Удовица“

од чувеног норвешког писца Свена Елвестада, писца занимљивог романа „Љубав лорда Нелзона“, који се објављује у „Илустрованом Листу“.

„Црвена Удовица“ је најинтересантнији роман тога модерног, европског Конана Дојла, и ми смо уверени да ће побудити најживље интересовање и напрегнуту пажњу свих наших читалаца.

Место у колима.

Шанфор.

Војвода од А...., одсутан на двору више година, враћао се из своје области Бери у Париз. Његова кола преврнуше се и сломише. Била је врло оштра зима. Рекоше му да ће требати два сата за оправку. Он виде једну нову запрегу и запита за кога је: рекоше му да је за владику из Ремса, који путоваше за Версаљ. Он посла све своје људе, задржавши само једног, коме нареди да се не појављује без наређења. Владика пристаде. Док коње испрезаху, војвода замоли једног од људи владичиних да потражи једно место за једног честитог човека, чија су се кола сломила и који је осуђен да чека два сата на њихову оправку. Човек оде и изврши налог.

— Какав је то човек? рече владика. Је ли то какав као што се пристоји?

— Мислим, господине; има изглед врло честитог човека.

— Шта ти подразумеваш под изгледом честитог човека? Је ли пристојно обучен?

— Господине, просто, али добро.

— Има ли послугу?

— Мислим, господине.

— Иди и извести се!

Послужитељ одлази и враћа се.

— Он их је, господине, послао напред, за Версаљ.

— Ах! То је већ друга ствар, али још не све у реду. Запитај га да ли је племић.

Лакеј оде и врати се:

— Да, да, господине, племић је.

— У добри час; нека дође, видећемо шта је!

Војвода долази, поздравља. Владика даје знак главом, нешто се помера, да би направио једно мало место у колима. Он види крст Светог Луја.

— Господине, — рече војводи, — жао ми је што сте чекали, али нисам могао уступити место у мојим колима обичном човеку, признаћете! Знам да сте племић.

— Ви сте у служби, као што видим?

— Да, господине.

— И идете у Версаљ?

— Да, господине,

— У канцеларију, без сумње?

— Не, немам никаква посла са канцеларијом; идем да се заблагодарим.

— Коме? Господину Лувеу?

— Не, господине, Краљу.

Владика се помера и уступа још мало места.

— Краљ вам је дакле учинио какву милост недавна?

— Не, господине, то је дугачка историја.

— Причајте само!

— Ствар је у томе да сам, пре две године, удао кћер за човека не богатога (владика поново заузима простор који је уступио у колима), али врло знатног имена (владика поново уступа место).

Војвода продужава:

— Његово Величанство изволело се заинтересовати за овај брак (владика направи много

места), па, шта више, беше обећао моме зету прву област која буде празна.

— Како? Малу област, без сумње? Које вароши?

— Није само једна варош, господине, већ цела провинција!

— Охо! — рече владика повлачећи се у угао кола, — цела провинција!

— Да, сад му се указала једна таква област.

— Која, молим?

— Моја област Бери, коју хоћу да уступим зету.

— Шта! господине, ви сте гувернер?... Ви сте дакле војвода од А....?

Владика хоће да сиђе с кола.

— Али, господине војводо, и ви ми ништа не кажете? Невероватно! Чему ме ви излажете? Извините за чекање!... Онај угурсуз лакеј не рече ми ништа!... Срећа да сам још поверовао на вашу реч да сте племић! Толико људи то кажу, а у ствари нису! А затим, и овај Озије* је лупеж! Ах! господине војводо, ја сам посрамљен.

— Повратите се, господине! Опростите вашем лакеју, који се задовољио тиме да вам каже да сам честит човек; опростите Озијеу који вас је довео у неприлику да примите у кола једног старог истулисаног ратника; опростите такође мени што нисам почео са доказима мога племства, да бих се могао попети у ваша кола.

Суботица. Прев.: Д. Н.

Вампирова смрт.

Од Уелса.

У једном старом енглеском граду налази се и сада једна тесна уличица, којом једва могу кола да прођу; а у тој улици стоји један низ тамних кућа, бог-зна још из кога доба. Још пре много година, када бејах сасвим млад, када сам почео да бријем тек поникле брчиће, једна лепушкаста девојчица привлачила ме је да сам поготову свакодневно одлазио у ту забачену уличицу где је она становала, а она беше кћи једног старог пријатеља моје породице. Он је дакле становао у тој уличици у једној од оних најстаријих кућа; та стара кућетина беше огромна, од црвених опека, неолепљена и неокречена.

Он се звао сер Френсис Хољок. Кућу ову он беше наследио од својих предака: његов отац, и дед и прадед и толики још пра-прадеди — сви су се родили, живели и умрли у тој истој кући. То је све што сам ја о тој кући знао. Међутим, доцније, у овоме добу када сам почео био да чешће идем у посету код пријатеља мога оца сер Френсиса, ја сам још и нешто више чуо о овој стародревној кући, чуо сам једну причу, једну страшну причу, коју никада нећу заборавити. Врло се добро сећам и дана када су ми је причали, а и узрока зашто су ми је причали.

То беше једног децембарског вечера: седели смо у једној пространој соби у полутами и разговарали се; папа Френсис не беше код куће, беше некуд отишао. Ја сам покрај две ватре, камина и Маргарите седео и сањао о ономе што сам желео и очекивао; њена сестра Јелена сеђаше подаље од нас у једноме тамном кутку са харфом у руци; она је певала један весели дуо из Батријевог „Лавовског Срца“, са мојим давнашњим другом Павлом Овеном, уз пратњу харфе. Овен беше весео младић, али доцније навали на њега тешка болест подагра са којом се дуже борио, најзад један смртоносни пад са кола учини крај и његовој болести и његовом животу. Њих двоје певаху у полутами; занесени и усхићени својом осећајном песмом: „Бог љубави диже вео“, они беху пуни суза.

У камину ватра је пламтела црвеним сјајем и када би румени пламен пао на бледе образе њене, са којих Павле не скидаше свој поглед, ни тај пламен не могаше овом бледом лицу да даде румену боју младалачкога здравља. То лепо, бледо лице претворило је се у прах, још пре но што је Павле могао да постигне, да на њену белу, нежну ручицу натакне веренички прстен.

„Хвала ти, драга сестро, хвала ти на тој дивној песми; хвала нека је и ономе, који је саставио ту дивну песму. А сада, хајде да упалимо свеће. Или, шта мислите, да ли да у мраку причамо о духовима? Шта мислите?“

„Шта?! Зар у овој нечистој кући?“ — рече Јелена.

„Зашто не?“ рече Павле, „причајте нам нешто о духу деде Хољока. Још досада нисам све тачно и потанко чуо.“

Јелена поново удари два-три акорда на харфи а одмах затим поче да свира један одломак из „Исусова Мати стајаше...“, али не оног Росинијевог нежно-тужног, него патетичног оног Талијана, који у својим старим данима „туговаше и умираше“, који је цео свет силно узбудио својим великим, уметничким делом, кога је његов такмац немилостиво испробадао ножем на црквеним вратима.

„Јелена, ти, рекла бих, као да се плашиш духова!“

„Ко, зар ја?“ — рече она, „баш ни најмање; знам ја добро да су то све само голе приче; идите Павле ближе ватри, а ја ћу вас са мојом харфом одржавати да останете озбиљни, јер би се иначе морали да уморите од смеха, када вам Маргарита стане да прича те „грозовите“ приче.“

„Имаш право“ — рече Маргарита, „ове су приче занимљиве, мада су измишљене“.

„Разуме се“ — рекох ја.

„Па наравно“ — потврди Павле.

Јелена свираше и даље а Маргарита настави:

„Ја мислим, да у свима тим причама нема ни словца, што не би било измишљено. Ви знате како наш тата воли да претура старе књиге, биографије и родослове и он тврди да је наш давњашњи предак умро далеко одавде, чак у Палестини у Јерусалиму, а да је тамо и сахрањен. За собом оставио је само два сина; кћери није ни имао. Тек доцније нека стара дадиља измислила је, да је он овде умро, у овој истој кући и да је имао кћер Јелену и од те старе дадиље потичу све те приче, које су се доцније плодиле и умножавале.

„Та Јелена — била је сасвим друкчија но ова моја весела и мила сестрица, што сада седи тамо у мрачном куту, — она је била горда, зла и јогунаста. Са својим оцем непрестано се свађала. Он поче да побољева и да слаби, они који причају тајанствено наговештују да му је она свакодневно сипала у шољу помало неког отрова, који полагано, неопажено убија. Једне вечери отац и кћи се жестоко споречкаше око неке ствари, другог дана Готфрид Хољок нигде се више не виде. Његова кћи говораше да ју је оставио у љутини. Међутим, да би ствар била још страшнија, поче да се прича да га је кћи отровала и да га је сама својим рукама закопала у један дубоки подрум, ето баш испод ове собе. Врата од тог подрума и данас стоје затворена једним катанцем, од кога се кључ још онда изгубио био. Доцније пак, како никоме овај стари полупорушени подрум није потребан био, то га нико није ни отварао, и тако је кроз векове остао затворен.“

„Па шта онда?“

„После једне или две године ћерка му се удаде и доби и децу која се весело играху по овој пространој кући. Али, ту не беше среће. Она поче да поболева и биваше све слабија и слабија, а деца убрзо помреше једно за другим; оста јој само још једно у животу. Једне ноћи...“

„Шта је било једне ноћи?“

„Једне ноћи, лежала је будна покрај свога болесног детета, лебдећи над њиме: кад, око пола ноћи, уђе у собу неки човек, исти као њен отац а у руци је држао ону исту шољицу из које је сваке вечери пио. Тај човек иђаше право к њој, али му се кораци не чуше. Он јој приђе сасвим близу и шољу јој принесе устима: њу прође језа и стаде целим телом да дрхће. Затим њега нестаде, она само чу како лупнуше тешка подрумска врата, као да их је неко за собом затворио. Од тога дана ретка је била ноћ када би она могла да заспи од неког страха, а и почешће у ноћи она би виђала оног истог човека. Она би чула како шкрипе зарђале шарке на старим подрумским вратима и онда би већ унапред знала, сва обузета страхом и грозотом, да јој њен отац долази у посету.

„Једне ноћи је бдила крај постеље најстаријег јој детета, кад одједном у поноћи дође авет са шољом у руци и принесе је устима детета. Дете јој умре. Тада дође до страшног уверења, да су сва њена деца што јој помреше окусила од оног отрова њеног оца, па да је и сама она, којој су дани избројани били, жртва тог отрова. Ускоро после овог страховитог открића умрла је и она, млада, још у најбољим годинама живота. Прича се, да се после њене смрти, авет редовно сваке ноћи појављивала са шољом у руци и да је кроз дуги низ година ову кобну шољицу подносила свима доцнијим потомцима, унуцима и праунуцима своје грозне кћери. Ето, тако причају бабе. Међутим, поуздано се зна, што је потпуно и доказано, да је сер Готфрид погинуо у Палестини, да је тамо и сахрањен и да није имао кћери, већ само два сина. Али то је факат да су болест и смртност много чешће у овој кући и у овој породици, но што би то природно и оправдано било.“

За све време Маргаритиног причања, Јелена је непрекидно свирала, нагнуте главе над харфом.

Маргарита беше дивна, здрава девојка; она је живела код неке своје старе тетке на југу Енглеске и мало се задржавала у овој кући код свога оца; и сада беше ту у гостима. Обе сестре носиле су црнину, пошто су изгубиле своју мајку која је умрла у најлепшем цвету, пошто је претходно много година венула.

После ове приче, са заљубљених очију Павлових паде вео и он је ужаснут пред собом гледао јаву и будућност.

После једног малог одмора, за време којег је само Јелена тихо ударала у жице харфе, Павле се окрете Јелени, па је упита:

„Јелена, да ли сте ви видели који пут сер Готфрида?“ Она му не одговори ништа, само остави харфу, устаде, приђе му сасвим близу, наслони му главу на раме, па га пољуби. Да ли га је жалила у овоме тренутку, или је мислила на жалост и тугу, које ће га ускоро снаћи?...

У томе тренутку, врата доле на кући залупише, а ми се сви тргосмо поготову престрављени. Али нас убрзо један весели глас поврати. Сер Френсис беше се вратио из шетње, те је доле подигао читаву вику да му се што пре донесе чај.

„Е, ви, младићи и девојке, зар у мраку? Каква вам је нужда да у мраку седите?“

„Смејемо се, тата, вампиру Готфриду“ — одговори му Маргерита.

„Видим, видим, како се весело смејете, сви изгледате као да сте малочас пили из његове шољице. Којекакве глупости! Погледајте само мене: здрав сам као дрен а ваздa весео и расположен. Зашто мени сер Готфрид није при-

* Један од научника, који се бавио науком о родословима.

шао? А баш бих волео да једном скрнем из његове шоље!“

У једној соби доле испод нас, једна се врата окренуше на својим шаркама. Јелена се трже, очигледно уплашена.

„Е, ти, плашљива тичице!“ рече јој отац „та ето Том иде из кухиње са свећама и носи нам чај. То вам је тај Готфрид од кога се сада уплашисте, девојке моје!“

Остатак вечери проведосмо веома пријатно. Сер Френсис, човек весела срца и весела духа, забављаше нас дивно, и сви бесмо веома расположени.

Одмах сутрадан отпутовао сам својим послом у Лондон, а из Лондона мало затим отплових за Валпарезо. Још тамо на путу чух тужан глас да је умрла Јелена. Чим сам се вратио у Енглеску, одмах одох у ону стару варош, где сам имао више пријатеља. Изненадих се када чух да је и сер Френсис умро напрасном смрћу од капље. Маргарита беше сада једина наследница целог имања. Одмах после очеве смрти, са врло порушеним здрављем, стара је тетка одведе на југ да се тамо опорави и да тамо остане. Њихову стару, велику кућу издадоше под најам заједно са аветињом, некој васпитачици, која у њој беше отворила школу за девојчице.

Та школа уживаше добар глас, пошто управница те школе беше веома спремна и марљива наставница. Али та школа не би ипак дуга века. Ускоро приметише, да деца која ту школу посећују често побољевају, да су бледуњава и да слабе. Међу децом поче да се јавља и врућица, од које три детета и умреше. Стога, у школи биваше све мање и мање деце, тако да се управитељка најпе приморана да је затвори. Када су ми све ово причали, мислио сам у себи: ако је све ово дело Готфридово, то је тај стари вампир доиста извршан у своме послу.

Имао сам нарочити посао, те отпутовах на југ. Посетих разуме се, одмах Маргариту. Она беше поново оживела и развила се као румени ружин пупољак, док је њена тетка личила на велики, расцветани божур. Имали су дивну кућу, на свежем ваздуху, чисту и здраву; стара тетка није никако могла да трпи нечистоћу, паучину и прашину. Не бесмо још ни пет часака заједно а она ми већ стаде да пребацује што сам мараницу намирисао лавендловом водицом. „Свеж ваздух, то је најпријатнији мирис“ — рече она. Њена одвратност према сваком задаху, па и мирису ишла је тако далеко, да је једнога дана бацила кроз прозор једну дивну киту цвећа, коју сам ја с муком набавио и са великим стрпљењем уметнички везао и донео Маргарити!

Разговор дође и на стару кућу, у . . .

„Знаш шта Маг“ — рече тетка, „кад се ти удаш, ти као наследница Хољока треба да живиш у старој породичној кући, па био у њој вампир или не. Ја бих била готова да идемо још и пре; чим кућа буде испражњена, ја бих одмах радо бацила мараму преко главе и тамо отпутовала, са тобом.“

Теткина жеља се убрзо остварила заједно са мојом жељом: ја сам се био венчао са Маргаритом и ускоро отпутовасмо сви троје на север. Ми се угњездисмо у старој породичној пустој кући. Наши кораци одјекиваху жалосно и тајанствено кроз ове велике просторије.

Одмах другога дана рећи ће тетка Ана: „Маг, ја осећам неки непријатан задах у овој кући; хајде, сиђимо доле.“ То рече са неким немирним, унезвереним погледом.

Сви троје сиђосмо најпре доле у кухињу.

„Богме, децо,“ — рећиће стара — „ово баш рђаво заудара. Мени се чини да ће то да буде задах од сер Готфрида!“

„Проћите се, тетка, молим вас!“ — рече Маргарита у смеху, „сер Готфрид је оставио кости чак у Палестини, и већ давно како не постоји више ни прах од њега.“

„Не, не, извесно је то задах од сер Готфрида“ — одговори јој тетка Ана, па се окрете мени: „Зете, узмите ону ћускију па пођите са мном. Маг, а ти ћеш да нам покажеш где је подрум сер Готфрида.“

Маргарита сва пребледе. „Шта је то, дршћеш а овамо тобож не верујеш у вампире? Видиш ли мене, како се ја не плашим и опет сам уверена да је сер Готфрид у подруму. Хајде да идемо!“

Маргарита не знађаше до тада да аветима свој нарочити задах.

Сви троје сиђосмо доле.

Када се нађосмо пред подрумским вратима, рече ми тетка Ана:

„Сад ломи ова врата, рашчупај их, отвори!“ Ја стадох да ударам ћускијом; храстове даске беху пола труле, већ и онако трошне брзо попустише и са великим треском оне попадаше доле у мрачни подрум, а из подрума покуља неки тежак задах — задах трулежи. Нагнусмо се над мрачни подрум. Иако беше таман, ипак смо могли да приметимо да је пун трулога ђубрета. Тада сиђосмо доле. —

„Ето, видите децо“ — рече тетка Ана „то је тај отров, који авет носи и пружа у шољи својој. Ето, то вам је ваш сер Готфрид, који трује децу и младеж и који је већ толике и толике уморио. Е, знаћемо се ми и од њега да сачувамо! Видиш Маг, ето ти доказа да наши стари нису умели да чувају кућу од влаге и да је учине здравом. Одмах ћемо дати да се све ово ђубре изнесе, а са њиме ће нестати и авети. То ће бити вампирова смрт! Подрум ћемо лепо очистити и исушити, па ће нестати и задаха и отрова.“

Тако је и било. То сведоче шесторо наше здраве, румене и дивне деце.

Културе и језици.

Ми, Југословени, још себе нисмо нашли. Ми смо у процесу тражења, превирања, на помолу уметничког, расног стварања које ће морати напослетку да покаже наш дух. У вајарству и сликарству, ми смо можда више коракнули ка Европи, ако се Европа уопште узима као мерило. У литератури, ми тек почињемо; тек сада почињемо давати, с времена на време, бар она дела, која западни народи могу да имају свакога дана. На нас у овом пролазном времену, пуном светле будућности, дејствују разне изграђене културе. Утичу културне жиже. Привлаче нас и дају нам своје специфичне светлости. Париз и Москва, Лондон и Берлин, Италија и Грчка и цео Исток, дејствују на нас, силом морања. Хтели не хтели, ми смо принуђени да их разумемо, да се развијамо под њиховим утицајима. Таквих утицаја има случајних. Једном прочитате једну Петефијеву песму и заволите не само Петефиа, него и његов језик. Почнете живети под упливом једне нове културе за вас . . . примите њена клишеа, отиске итд. Али има утицаја врло организованих. Узмимо случај Француске. Да би раширила домен француског језика и његову моћ распростра свуда, на уштрб немачког или енглеског језика или ма ког другог, француска влада помаже са извесном, одређеном сумом новаца разне установе у свима деловима света, које шире француски језик, и распростиру култ француског слова, француске културе.

Таквих пропагандистичких клубова има врло много у свету. Код нас је прво основан у Шапцу, пре једно десетак година, а после је отворен у Београду. Данас пак, такорећи у свима варошима Југославије, постоје клубови француског језика, који разносе, путем слова, славу старе и модерне Француске. Тако организовани упливи струја морају дати једно живо обележје будућој нашој, расној култури.

Овде, ми смо хтели да подвучемо ово: да би требало овога пута отварати клубове за учење руског језика, отварати их по целој Југославији, за све духове, за све узрасте. Требало би језик Пушкина, Гоголя, Толстоја, Достојевског, Чехова и Горког, одомаћити код нас. Художественици из Москве, једно време својих гостовања, изазвали су преокрет код нас, почело се живо учити руски. Ту струју треба прихватити, спровести у дело, остварити. Русија данашња има своју културу и имаће је. Ми ћемо тек од сада живети под њеним утицајем. Зато, пре него све друго, било би потребно отворити и вечерње и дневне школе за нас. Толико спремних педагога руских нашли би у овим школама хлеба, а ми бисмо опет наишли на источњачку светлост. Не треба чекати, да ови Руси сами покрену ово питање. Они у овом моменту немају ни средстава, ни иницијативе. Они се налазе, у већини, у једном чудном расположењу духа, у клонулости.

. . . и позно желать,
Все минуло: и счастье и горе.

Овај Соловјевов стих врло је пригодан. Он довољно казује да иницијатива мора потећи од нас, од највиших државних инстанца. Каква би то велика добит била за југословенску културу, то се може већ замислити.

Св.

У последње време изашле су ове књиге:

Историја Модерне Философије. Г. Др. Брана Петронијевић, професор философије на Београдском Универзитету издао је поново своју историју модерне философије, од Ренесанса до Канта. Други део, изгледа, још није готов. У овом новом издању исправљене су неке стилске нелагодности и рогобатности. Г. Петронијевић нема претензију да пише књижевно и занимљиво, као његове колеге Г. Г. Слободан Јовановић и Јован Цвијић, али он пише са немачком ерудицијом. Богата библиографија којом се служио Г. Петронијевић, препокрива, међутим, литерарне недостатке ове Историје Модерне Философије. Јер Г. Б. Петронијевић осећа проблеме у философији и струје. Сваки читалац лако ће се снаћи у овој књизи и без тешкоћа ће следовати развијању философске мисли. (Издање књижаре „Напредак“. Београд 1921. г.)

Лотијева женидба. Један врло занимљив роман од Пјера Лотија. Наши читаоци су вероватно читали „Исландског рибара“ или „Разочаране“ (књига о цариградским ханумама) или најзад „Азијаду“ која је преведена и издана на солунском фронту. Све су оне од овог истог, истакнутог француског писца, врло много читаног на свима земаљским континентима. Овај роман највише говори о Полинезији, далекој земљи за нас, са друге стране кугле, у земљи где влада ноћ када је код нас дан.

Како је Лоти умео да слика мале полинезиске жене које се купају на сунчаној обали! Са каквом је лепотом умео да пренесе њихање свог јужњачког лишћа и трава. Како је он осећао ту земљу и забе лежио њихову поезију.

„Палма ће и даље расти,
„Морнари ће се и даље множити,
„Само ће човека нестати.“

И све слично. Ни после десет година човек није у стању да заборави утисак о тој далекој земљи. Када описује, Пјер Лоти је маћионичар. Ретко ко уме да описује земље кроз које пролази, као што уме он. Његово око особито је обдарено да види све оно што је егзотично, поетско, расно и најчудније за нас Европљане.

Ова књига прочитаће се у сласт од прве до последње стране. (Издање књижаре „Напредак“. Београд. 1921. г.)

Kraljevic Marko ponovo među Jugoslovenima. Napisao M. Malić (O. Nauta). Наша народна традиција каже, да Краљевић Марко спава и да ће се пробудити кад затреба југословенском народу. Писац нам у овој књизи износи, како се Марко пробудио на Урвини планини, и полази са намером да помогне свом народу у тешким његовим часовима. Упознаје се са црногорским пастиром Спасојем Кривокапићем; узима га за свога секретара; опасује око појаса три ћемера блага и њих двојица путују Југославијом . . . Овде се оцртавају многи Маркови комични доживљаји међу данашњим нараштајима. У суштини, ова је књига једна згодна сатира на наше данашње прилике, нарочито када описује скори, неизбежни сукоб Истока са Западом, Словена и Европе.

Ув.

Лепа балерина Нина Тини је незадовољна својим животом. Издржава је Соврин, који покушава њеном помоћу да добије зајам од разврatног старца Добровољцева. Нина пристаје да послужи као оруђе против Добровољцева, да се на тај начин освети овоме старцу, који је упропастио њену матер. У међувремену се упознала са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. На другој страни ћенерал Добровољцев, брат распусног старца Добровољцева, узима за жену лепотицу Лику, ћерку грофице Ладишчев, која полази за старога ћенерала само из рачуна, да би спасла мајку новчаних брига и да би несметано могла да настави свој љубавни роман са младим ћенераловим ађутантом Мињаевим, са којим се договори да је он чека у њеној гардероби још прве брачне ноћи. Мињаев међутим и не мисли на Лику, живи раскалашно, коцка се и том приликом се упозна са сумњивим типом Царамавировим, који живи само од превара. Финансијске невоље довеле су Соврина до очајања и он успе да наговори Нину Тини да од Добровољцева за његов рачун измами новаца. Нина одлази код Добровољцева са прикривеном намером да га убије.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

4.

— Сиротиња?... Замислите, кад бих од једном постао сиромах и био принуђен да се борим за корицу хлеба... Ето, шта је горе од смрти...

— Ви обожавате новац!

— Обожавао сам га! — оте му се некако тужно. — Он ми је надокнађивао сва остала задовољства.

— Ах, што се новца тиче — прекиде га она, мирно склањајући револвер патраг у муф, — имам да извршим једну поруку.

Али прво да доручкујемо, а после ћемо продужити разговор...

На то Андреј Андрејевић, у недоумици, рашири руке и призна:

— На жалост, из ресторана још нису послали доручак.

— Пих! И ви сте били тако дрски да ме позовете на такав доручак!...

— Та знам већ... Рекли су ми, да вама треба рам од брилијаната да би сте могли бити задовољни! Ах, кад бих се смео усудити...

Он се наже према њој и чежњиво удисаше мирис њене косе.

— Дакле да говоримо о пословима, — рече она, одмичући се од њега. — Илија Семјоновић Соврин ме је замолио да вам испоручим о оној уговореној позајмици од педесет тисућа, коју сте му обећали. Чека на то.

Добровољцев се трже.

— Банке не раде два дана... — промуца он.

— Илији Семјоновићу је познато да ви у кући држите новац. Дакле, хајдемо у вашу собу. Њу још нисам видела.

Она га узе под руку. Ах, како му је лупало срце од њеногa додира! Није могао ни сањати да ће доживети опет сва ова узбуђења заљубљеногa бића. Она га је мамила... Камо? Није ли свеједно... Спреман је да пође за њом, ма и у сусрет смрти.

И тек пред вратима своје спаваће собе, у којој је био његов челични орман, он се заустави.

— Донећу вам овамо новац...

— Не, хоћу сама да уђем са вама. — Она задиже хаљину и поче отресати прашину.

— Какав гад и неред! И то је стан једногa милионара!...

— Реците ми, драга моја, је ли новац потребан баш Илији Семјоновићу или лично вама?

— Та казала сам вам да је за Соврина!... Отварајте већ једном!

Он се предомишљао. Облио га је зној од муке. Није се бојао да ће она моћи упамтити тајну отварања тога ормана, али је желео да избегне њено присуство због тога да не би спазила колико је ту новаца.

И, брзим покретом он отвори вратанца, извади свежањ новчаница који му први дође до руку, журећи се да што пре затвори орман.

Било је више од педесет тисућа. Можда и сто, и двеста... Све по хиљадарку...

Он је с муком држао тај повелики свежањ и од самога додира вреo млаз крви пролази му целим телом.

— Дакле, тај новац није за вас! — изговори он као кроз сан.

Нина га је зачуђено посматрала. Он се трже, задрхта и страсно притиште своје благо на груди.

— И вама је жао да се одвојите од свог новца! — допуни она његову мисао.

— Ах, кад бисте само могли замислити колико ми је жао!... — Чисто стењући узвикну он. — Ви сте осетљиви, вама се све може поверити... Јесте, ја их обожавам, обожавам као каква жива бића... Волим њихов мирис... кад су глатке, нове, сјајне... И одиста не могу да се растанем са њима... Као да чупају живо месо с мене, мога тела! Реците Илији Семјоновићу, да сам се предомислио. Баш не могу! То је изнад моје снаге...

»Натерати га да умире полагано. Треба му постепено извлачити новац! — Сену јој кроз главу. — То ће бити моја освета!«

— Испоручићу му, — хладно рече она.

— Да вас није огорчило моје одбијање? — Уплашено упита Добровољцев.

— Мене? Ни најмање!... Кад бих вас замолила за себе... Али за Соврина?...

— Вама не бих могао одбити! — оте му се искрено.

— Ја за себе не бих ни тражила. Равнодушна сам према новцу... Колико лепих жена?!...

Она застаде пред портретима, који су били по зидовима.

— Зар не? — Осмехну се задовољно Добровољцев. — А ви ме још уверавате, да се такви људи као што сам ја не могу свиђати женама! Многе су ме волеле. Ево, на пример, ова, оставила је породицу, мужа због мене, — рече он и отвори албум са фотографијама. Нина познаде своју мајку.

Она трже у узбуђењу ниску бисера и крупна зрна се скотрљаше на под.

— Ах! — Уплашено узвикну Добровољцев и саже се да покупи.

— Та оставите, молим вас!... Не мари... — рече она пригушеним гласом. — Мени није жао... Ви тврдите да вас је ова лепотица волела!

— Безумно! Просто нисам знао како да је се отарасим! Кад ми је та веза била додијала, нудио сам силан новац својим познаницима да је преузму од мене...

— Колико подлости! — оте се Нини, али је Добровољцев прећу.

— Шта сте казали?... Знате... Та је жена имала једну ћерчицу... Не могу никако да се сетим њенога имена, али кунем вам се својом чашћу, да је девојче било запосно мило и ви имате тако много сличности, да бих управо био у недоумици, да сте ви и она једно исто лице, кад не бих знао да је она умрла.

— А зар ви то тако поуздано знате?

Нина га је гледала нетремице.

— Да, распитивао сам се... — То ми се дете више свиђало од свих мојих љубимица!

Она је већ могла владати собом и чак се усили да се насмеши.

— Поклонићу вам, у замену за ову ниску, целу бисерну огрлицу.

— Па поклоните!...

— Како ви то равнодушно кажете!

— Више пута сам вам казала, да сам за новац потпуно равнодушна. Али ви зависите у неколико од тога Соврина, зар не?

Испитивао ју је љубоморним погледом.

— Не поричем. Веома ми је тешко...

— Ах, Нина Петровна, кад бисте само хтели!...

— Одвећ вас мало познајем...

— Та ја ништа не захтевам, — рече он спијен страшћу и узе је за обе руке, — док се боље не упознамо. Пристаните да живите под мојим кровом бар месец дана у каквој вили... Бићу ваш роб, испуњаваћу вашу и најмању ћуд и ништа нећу тражити од вас, док не сиђете и услишите ме... Да, да, до сада сам на свету највише волео новац, али ово, што сада преживљујем — нема упоређења! Без вас ми нема живота.

— Па и ако бих пристала, — хладно га прекиде она, — зар сте ви у стању да испуњавате моје ћуди? Од Соврина никада нисам чула реч »нећу«.

— Он се понаша према вама као да је ваш господар, а ја ћу бити ваш роб. Покушајте!... Та шта вас стаје?... Ја вас управо позивам да будете моја гошћа...

— Да бих могла испунити вашу молбу, требала би ми одмах повећа сума новаца.

— Колико?

— За почетак педесет хиљада...

На то она алурадо зажмири очима. Он задрхта целим телом, а очни капци му заиграше. Затим из онога свежња одвоји тражену своту.

— Хвала! — Она немарно завуче новац у муф. — Дакле, ја се обавезујем да проживим под истим кровом са вама месец дана... Спремите вилу како треба! Не овако, као овде што је... А Илији Семјоновићу ћу испоручити да сте му одбили молбу... За сада, до виђења!

Она му пружи своју малену, нежну ручицу и он дуго љубљаше сваки прстић одвојено.

А када се за Нином затворише врата, он се врати у своју собу и дуго остаде пред окованим орманом. Подилазили су га жмарци од ужаса.

— Педесет тисућа! — застења Андреј Андрејевић. — И то без икакве признанице...

XIII.

Две свадбе.

У цркви, на Лињејној, спремало се да се обаве два венчања једно за другим. Прво је било венчање кћери милионара трговца. Зинаиде Осетрове са лепим поручником Васиљевим, а затим позната генерала Александра Александровића Добровољцева са младом лепотицом, грофицом Лидијом Ладишчев.

Свадба Осетрова није изазвала особиту пажњу. Са њене стране било је одвећ мало званица и од бољега света никога. Сматрали су да млада не приличи за онакога гардиског официра. Више је падала у очи деверуша.

— Наталија Лавренћева? Непознато име! — ишчуђаваху се сви. — Ко је она? Тако изразито лице... Има нечег фаталног у њеним очима...

А сирота Наташа нити је што видела, нити је што чула, преминљајући само о томе како ће до краја издржати, а да се не строшита.

Кад су младенци примали честитања, она се изгуби у гомили и, једва савлађујући узбуђење, стиже кући.

У кући грофице Ладишчев од ранога јутра вршиле су се припреме за венчање. Лика није узалуд наваљивала да јој венчана хаљина буде колико и лепа толико и необична. Францускиња је овог пута превазишла саму себе.

Хаљина је била сва од сребрнога броката и припијала се уз само тело. Преко тога падали су набори од скупоцених венецијанских чипака. Њих је добила Лика на поклон од графице. Око те хаљине су се њих две дуго препирале.

— Тако нико не прави, Лика! Треба да је хаљина од атласа.

— Потпуно ми је свеједно што нико не прави тако. На сребрноме брокату више се истичу шаре чипака, а сјај ће се баш чипкама ублажити, те ће се само на по неким местима преливати сребром.

Испало је онако како је она желела. Девичанска бела хаљина, по којој се местимично пресијавало сребро, била је доле сва опточена богатим ришевима од тила у који су били уплетени наранџини цветови. Вео је Лика изабрала најпровиднији. Он јој је стајао као какав облачак на глави. Фризер Француз хтео је да је очешља по последњој моди, али, кад спази чаробан талас њене златне косе, паде у тако усхићење, да је наваљивао да се коса уопште не дигне.

Графица је почела протестовати:

— Смејаће нам се цео свет! Која девојка иде на венчање расплетених коса?!

— Ах, Мадам, па сад нико и нема такву косу! Све лажна... Ово је право чудо?! И боја јој доликује према венчаној хаљини... Спреда ћемо метнути мали венчић, неколико гранчица без лишћа. А позади ће коса обавити стас злаћаним огртачем.

— Мамуља, допусти Лики да се венча са расплетеном косом, — молила је Султанет. — Последњи пут ћемо је тако видети.

Сад се наметнуло питање чиме ће да причврсти вео, али баш у то стиже поклон од младожење, чиме је питање било решено.

Добровољцев је изабрао врло оригиналан поклон: дугачку ниску крупних брилијаната, којима би се могла задичити и каква краљевска особа. Француз јој причврсти вео око главе тим ретким накитом и пусти да пада низ косу све до ниже колена. Лика је била чаробно лепа у оваквој опреми, али некако изазивачки лепа.

— Не личиш на младу, — вајкала се графица. — Нема у теби девојачке смерности! Младе невесте се узбуђују, плачу, а ти се само осмехујеш...

Лика се осмехивала и тада, у најсвечанијем часу, када је стојала на коленима насред салона, да је графица благослови пред само венчање.

Плакала је и Султанет, и сва послуга, дрхтала је сама графица, бледа као мермер, а Лика се само осмехиваше.

Наједанпут графица се заљуља и паде са иконом у руци колико је дуга. Сви полетеше к њој. Била је у несвестици.

— Рђав знак, — шапутало се унаоколо, — пошто није стигла да је благослови. Неће имати среће млада графица.

Несвестица Олге Григоријевне задржа све целих пола сата.

Кад је Лика крочила на црквени праг, заструја шапат изненађења и дивљења међу присутнима.

Девер јој је био лепи Мињаев, који беше прилично узбуђен и збуњен. Трудио се да не диже главе, јер се бојао да се сретне са невестиним погледом.

— Није могуће да ми је од збиље заказала састанак?! — премишљао је дивни ађутант. — После, што му драго... Само данас не...

И он неодлучно приђе да честита младенцима. Лика га је гледала мазним чудним погледом, кога се Султанет толико плашила.

Кад се он саже да јој пољуби руку, она прошапута: — Не заборавите на обећање!

Млада генералица узела је у свој нови дом Анушку, пређашњу своју собарицу и још изјутра јој је строгим гласом наредила:

— Добијаћеш лепу плату и доста поклона, Анушка. Само се не смеш никада ничему чудити и имаш да држиш језик за зубе. Никоме ни речи о ономе шта ја чиним. Моје наредбе морају бити за тебе светиња.

Извршавај их тачно и ћути. Више се од тебе не тражи. Кад се разиђу гости вечерас, доћи ће у моју гардеробу господин Мињаев. Метнућеш за њега столицу иза заклона, па ћеш припазити у ходнику док ја не дођем.

Анушка пребледе, и ћутећи, поклони се својој госпођи.

Мињаев није имао мира цело вече.

— Та зар она одиста мисли да ће ту доћи?

Графица-мати није дуго остала после вечере. Друштво је било веома одабрано и млада госпођа је очаравала све својом љубазношћу. Лика је била задовољна самом собом и много се смејала, док су јој живци били напрегнути у очекивању предстојеће сцене.

Да, она се одлучила да постане жена овога старца. Према њему она беше још дете и била је свесна тога. И први осећај страсти, оно што је њу још у детињству мучило и о чему је имала неко нејасно предосећање, оно, што ју је побуђивало на грчевити плач или безразложан необуздани смех, од чега су је и груди тиштале и болеле при свакоме сусрету са Мињаевим — то ће све пружити своме обожаваноме! Најзад ће моћи да га прими у загрљај и да се заборави у слаткоме заносу. Шта ће остати за старца? Он се тек неће досетити... Умеће већ да му се улаже... Није јој узалуд уобразиља покварена још из најранијега детињства.

И Лика се све јаче узбуђивала, пратећи погледом Мињаева.

Гости се увелико разилоше. Последњи поздрави. Салони се полако испразнише.

Генерал је ишао по сали са женом, стиснувши јој руку чврсто у својој.

— Извини, молим те, — рече она извлачећи своју руку из његове, — идем да се пресвучем. Не љути се, ако то дуже потраје, јер никад ми коса није била толико замршена као данас.

Она га помилова косом по лицу, том необичном злаћаном косом.

Узавре бурна крв генералова. Запламтеше његове очи. О, у овоме часу не би се нико смео усудити да га назове старцем!

— Чекаћу, колико наредиш. Знам, шта чекам. Још ћемо се поразговарати вечерас, је ли?

Он се смео сасвим.

— Да, ја ћу доћи право у спаваћу собу. Можеш да поседиш самном.

Он је испрати чежњивим погледом, док она не ишчезе у вратима. Жељени плен!

— Моја последња љубав и срећа у животу! Треба умети наслађивати се полако, не журећи се, испити кап по кап нектара до дна, да би што дуже трајао занос.

Лика се међутим пресвлачила. О како је изгледала скромно и просто њена као паучина танка хаљина, — али само из далека. Кад би се изближе разгледала — била је отворена до крајњих граница... Под танаком индиском материјом прозирало се њено младо ружичасто тело, а њене наге ножице у папучицама дражиле су, помаљујући се из широких набора и губећи се поново. Косу је оплела и обавила њоме као круном своју нежну главицу. Нека не покривају лице те несносне, сјајне злаћане змије, јер јој није сада до тога.

Како је опија мисао о блиском тренутку страсти... Ето, за чим је чезнула! Први љубавни састанак скопчан са толико опасности, пред самим носем његова мужа... Игра на вулкану... Најзад...

И полако, лагано газећи у својим белим, атласним папучицама по мекоме тепиху, лепотица уђе у собу, која је била сва у огледалима, сва узбуђена и радосна.

— Јурије! — Она рашири руке да га прими у загрљај.

Ћутање.

— Јурије! — губећи стрпљење понови Лика.

И опет ћутање.

— Они нису долазили, госпођице, то јест, госпођо. Ту сам била непрестано.

Заборавивши све на свету, гњевна, и бесна Лика је летела кроз одаје. Салони, предсобља, па собе Мињаева.

— Страшљивац, кукавица! Уплашио се! — беснела је она у себи.

И снажно отвори врата његовога кабинета. Стигла је да разабере шум корака, који су се удаљавали. Мињаев није био у кабинету.

Лика пође у спаваћу собу без предомишљања. Тамо, иза дивана, лепи ађутант се сакрио, трудећи се да подвуче своје дугачке ноге. Био је ни жив ни мртав.

— Кукавица, подлац! — викну Лика изван себе. — Зар се тако поступа са женом, која вам се подаје?...

И пре него што он стиже да дође к себи, одјекну звонак шамар по његовоме лицу.

И привиђења нестаде у часу.

XIV.

Веран себи.

Скинути су брилијанти. Опет је у загаситој простој хаљини. Тако... Сад може поћи.

Нина застаде пред кућом у којој су живели Лавренћеви, па место да уђе у њу, она пређе преко улице и уђе у апотеку.

— Дозволите да сачекам овде једну своју пријатељицу, — рече она зачуђеноме провизору, и насмеши се оним познатим очаравајућим осмехом — осмехом балерине Нине Тини, који је био њена највећа драж.

Преседела је скоро читав сат. Лавренћев изиђе из куће у часу када се она понајмање надала, задубивши се у маштање.

»Да ли ми се не привиђа?«

Али се није преварила. То је био он. Пратила га је погледом све док није замакао за први угао. Срце јој је несносно лупало, чак јој се и дисање зауставило и једва се уздржала да не потрчи за њим, да га стигне.

Затим се диже, захвали се и пожури преко пута. Чисто је устрчала уз степенице.

Наташа Лавренћева је дочека у предсобљу.

— Ви, Нина Петровна! — и њено тужно лице се разведри од радости. — Ах, како ће Волођи бити жао! Тек што је изишао!... Изволите у собу!

— Да нисте болесни? — Нина је заборавила да је празнични дан и није се надала да ће затећи Наташу код куће.

— Била сам болесна, али сад се већ опорављам, — одговори она. Добро је што се има увек посла. Скините капут.

— Не, хвала. Дошла сам само за моменат.

— Волоћа вас је чекао, па је чак и писмо оставио за вас. Што не останете мало? Он ће се скоро вратити.

— Не могу, — муцала је Нина, — молим вас, испоручите да врло често мислим на вас обоје и нека Владимир Ивановић поверује, да сам одавно имала намеру да дођем, али писам могла. Сад путујем на месец дана... са мојом газдарицом... — рече збуњено, измисливши тренутно ове појединости. — Дајте ми писмо, молим вас. Журим се... Имам много посла...

Бојала се да се Владимир не врати. Тада не би имала снаге да оде, те и не прочита писмо већ га сакри у торбицу.

»Драга Нина Петровна, — писао је Лавренћев, — тек сада, од како вас не виђам, схватио сам колико сте ми драги, дошавши до убеђења да не могу више живети без вас. Срели смо се свега неколико пута, а чини ми се као да се познајемо већ много година. Али за-

што не долазите? Да нисте погрешно схватили моје речи и напили у њима увреду за себе?

»Сећате ли се, кад сам вас запитао, да ли сте слободни? Другим речима желео сам да вам кажем: смем ли да се надам да ћете бити мојом женом? То би била тако велика част за мене, тако недостижна срећа, да се плашим маштања. Ви ми можете одговорити, да сте старији од мене, да вас је живот истрошио, — како сте једном приликом рекли. Нина, верујте ми, да је свака ваљана жена несравњено боља и чистија од најидеалнијега мушкарца и о њој се може мислити са најдубљом одношњу и поштовањем. Зато и мислим на вас као на своју светињу и преклињем вас, да ме не одбијете.

»Свим бићем ваш Владимир Лавренћев.«

Док је читала писмо, саме сузе су јој текле низ лице. Сузе среће и безграничнога огорчења. Како је све могло бити лепо још пре месец дана, док се није била упознала са Добровољцевим и уплела у читав лавиринат разних мрачних сила.

И поново је обузе злоба на Соврина. Њега једнога је сматрала виновником за све зло и пожеле да се разрачуна с њим, да га извређа, понизи, раскине сваку везу с њим и растане се непријатељски. Он се не би више усудио мучити је писмима, захтевима и напоминањем о њеном положају.

Мислила је то исто вече да оде Соврину, али организам јој је био истрошен силним узбуђењима, те се рећи да се прво одмори. Страшан умор је убрзо савлада и она заспа. Када се пробудила, беше већ касно.

Сутрадан, била је већ око девет сати код Соврина, у намери да га затекне код куће. Зачудило је, што је Соврин био тако рано у смокингу. Необичан фракат, — јер је он тако строго мислио о своме одевању. Није било више ни поузданости у ходу, нити здраве боје на лицу.

— Нина, како сам срећан, што си то ти! — предусрете је он, обраћајући јој се са ти, што се раније никада није дешавало, и загрли је, ма да се она противила и притиште дуги пољубац на њене образе.

У томе часу паде јој поглед на сто. Све су фијоке биле поотваране, а у камину су буктале хрпе хартија.

— Бежи, команданте — сену јој у глави. — Као да је најужно, те је зато толико љубазан, јер хоће да ме одобровољи.

Соврин, не испуштајући њену руку, понови:

— Како сам срећан! Никада се не бих одважио у оваквоме часу да те позовем, али за мене је велика срећа што си дошла.

— Хтела сам још јуче доћи, па сам била спречена, — одврати Нина суво. Ви сте, вероватно, били зачуђени услед мога ћутања, чекајући на одговор. Добровољцев је одбио вашу молбу.

— Тако сам и мислио, — рече он муклим гласом.

— И тако, ваша нова афера није вам испала за руком, — прасну Нина у смех, — али ипак ћете добити новаца! — Она извади из муфа свежањ новчаница. — Више пута сте ми плаћали, не штедећи, моје самољубље и истичући своју издашност. Данас плаћам ја вама. Ето вам га!... — Она му баци новац у лице. — Ту је свакако мање него што сте ви издали за мене у току године дана, али бар ћу вам се тиме у неколико одужити и више нећу узети ни паре од вас. Сита сам свих ваших гадости, презирем вас... Нећу више да вас видим!

— Па и нећеш, — рече он тако чудноватим нагласком, да се она трже.

— Зар мислите на пут?

— Врло далек: на онај свет... Да се опростимо као пријатељи, Нина! Веруј или не, волео сам те много, на свој начин. — Глас му затрепери и сузе заблисташе у очима.

Тек тада примети она да се с њим нешто догађа: лице се искривило у врчу, очи мутне, а на угловима усана пена.

— Шта си то учинио? — полете она ужаснута Соврину.

— Отровао сам се, мила моја. Не могу да преживим срамоту, која ме очекује. Зашетљао сам се. Стога сам се и усудио да те замолим, да ми набавиш новаца. Данас ће доћи контрола, а ја нисам имао да попуним дефицит.

Како је био бедан! Сад јој је био близак, разумљив, јер није више личио на онога Соврина, каквог га је познавала. Та она је проживела са њим пуне три године и он ју је мазио као какво дете. Сада се сети свега.

— Ето ти овде недесет тисућа, узми их! — мунцала је Нина, вузећи по поду, да покупи новац. — Те је лично мој новац, — говорила је она, гушећи се у сузама. — Пошљи га што пре. И по лекара!...

— Драга моја, — ниједан ми лекар ту не може помоћи. Кроз један сат нећу више бити међу живима. Срећан сам што сам стигао с тобом да се опростим. — А сада иди! Даље ће настати ружан призор. Свеједно је, јер Соврин никад не би узео на поклон новаца од једне жене! Судбина! Ако сам те чиме увредио, опрости — није било хотимице! Наспрам тебе сам гајио чисте осећаје и увек сам негодовао на самога себе због те своје слабости.

Он се заклати и лице му се искриви у невероватним мукама.

Нина га приведе наслоњачи. Она се с муком држала на ногама, а мисли јој се бркаху.

— Пођи. Понеси и новац! Мило ми је што те није нико спазио. Испратићу те сам. Послугу сам још јутрос послао из куће, па чак и вратара, као да сам предосећао да ћеш доћи.

Једва се држећи на ногама, Соврин је више изнесе него доведе до кола. За време трајања вожње неколико пута је губила свест и није се сећала како је стигла кући.

Причали су јој после, да ју је вратар изнео из кола и све до увече лежала је у дубокој несвестици. Позвали су конзилијум и лекари су говорили о јакоме нервноме потресу, не знајући шта да предузму, јер она није имала никога од својих поред себе. У тај мах стиже Андреј Андрејевић Добровољцев.

Испрва нису хтели да га пусте к болесници, али он је наваливо, јер је желео да јој саопшти страшну вест.

— Сматрам за своју дужност да вас известим о смрти Илије Семјоновића Соврина, — рече свечаним гласом заљубљени старац.

Слаби крик се оте болесници и она поново изгуби свест.

Идућега јутра са највећом опрезношћу једна кола однесоше балерину Нину Тини у најмљену вилу на Острвима.

XV.

Признање.

Лики Добровољцевој прође медени месец у најгорем нерасположењу. Од првога дана противила се свим својим бићем нежностима генераловим, те се убрзо дови вештини претварања и затаји и пред њим и пред својом родбином своје тешко душевно стање.

Затим је тражила да се заборави и занесе и поче изостајати сатима од куће. У вечитој тежњи за јаким и силним осећањима, није се устезала правити и летимична познанства.

Кад би генерал запитао Анушку: »Где је госпођа?«, ова је неизоставно одговарала: »Они су у матереа«. Генерала је тај одговор задовољавао.

Грофица се осећала врло рђаво и ретко је напуштала постељу. Лекари нису могли констатовати никакву акутну болест, већ су се слагали у изјашњењу да је организам истрошен.

— Је ли долазила Лика, Таночка? — питала је Олга Григоријевна, пренувши се из сна и размичући завесе, које су заклањале њену постељу.

— Да, да... мамуља... Ти си спавала, те нисмо хтеле да те будимо, — лагала је Султанет, трудећи се да избегне грофичин поглед.

— Ах, како ми је жао што је нисам видела! вајкала би се грофица.

— Та, зар је могла тако брзо да нас заборави?! — негодоваше Султанет. — Мамуља је болесна, а од кад јој очију не видесмо?... Како је сурова!... Морам јој рећи то у лице!...

Али кад би Лика долетела, лака као вихор, уносећи својом појавом веселост, ма и на пет минута, Султанет би од силне радости заборавила своју намеру и с усхићењем гледала у лепотицу.

Десило се некако да Лика није свратила код њих целу недељу дана. Султанет је чак и писма састављала и читала их грофици, да се болесница не би узбуђивала. Али кад Ликина непажња већ превазиђе сваку меру, Султанет се одлучи да, ма и касно у ноћ, пошто Олга Григоријевна заспи, оде до Добровољцевих.

На њено нестрпљиво звоњење изиђе сам генерал и пре него што она стиже да га упита о сестри, он њој постави питање:

— А зар Лидија није дошла са вама?

Султанет се досети у чему је ствар.

— Лика је остала поред грофице, — рече она одрешито. — Похитала сам до вас, да се не бисте бринули.

— Лика је отишла у кратконе жакетићу, а напољу лије као из кабла! Она се баш нимало не чува! — вајкао се Добровољцев. — Одмах ћу телефонирати, да огрне преко тога вашу бунду.

Књегињица му задржа руку.

— Не смете...

— То јест, како то? Дозволите да вас упитам: да вам није жао вашега одела?

— Не сме се телефонирати. Грофица спава и могло би је пробудити звоњење телефона. Лика ће скоро бити ту.

Она је говорила врло убедљиво, ма да наравно ни појма није имала о сестри.

На срећу, као поручена, Лика се кроз десетак минута створи код куће.

— Једва једном! — Дочека је муж са усхићењем. — Драга моја, бар не штедиш своју снагу! Не може се по цео дан седети крај болесничке постеље...

Лика је изгледала врло уморна. Очи су имале неприродан сјај. Била је јако намирисана и чак се мирис пића осећао у њеној близини. Султанет одмах све то уочи, стресајући се од ужаса, а затим узе Лику под руку и повуче је у њен будоар, где је генералу било забрањено да улази.

— Имам да ти кажем две речи, Лика. — Враћам се одмах кући. Извините, генерале!

— То је гнусно! — поче Султанет, севајући очима злобно преко свога обичаја. — Мати ти умире, а ти се наслађујеш својом срећом и злоупотребљаваш свој положај, заборављајући више од недељу дана ту мајку!...

— Наслађавам се својом срећом! — понови Лика иронично и прште у смех. — Саслушај ме и немој ме прекидати!

— Описаћу ти нашу домаћу срећу од самога почетка. Онда нећеш тако говорити! Све моје биће одише младошћу, а поред себе трпим мумију. Трчала бих, скакала бих од милине и радости — узимам мужа за руке и вртела бих се с њим, али он се с негодовањем отима: Он има реуматизам. Он се љути... Тек што није пао... Враћамо се кући после какве забаве. Збацим огртач и прибијам се уз њега својим голим раменима, шапућући: »Само не кући, мили мој... Да се провозамо још мало!...« Он ме брижљиво замотава у бунду и крије руке у џепове. Ни на памет му не пада да у томе часу моје биће вапије за нежношћу и миловањем. И одговара: »Време је да се спава. Сутра ћемо се даћу провозати«.

(Наставак у идућем броју.)

Земљотрес.

Било је прво ферије кад као студент дођох у нашу варош. Неколико мојих другова, један старији студент и три, четири матуранта и матуранткиња, решисмо, да оснујемо позориште.

Пустили смо неколико листака ради „реклame“, и спремали се да прикажемо драму, и то оригиналну драму. Један од нас био је писац те „драме“...

Дође и прво вече представе... „Бина“ је била некако спетљана, „глумци“ се спремили, а ја сам био „суфлер“.

Да кажем све... Драма је била скроз безначајна, једино чине је подсећала на своје срећне или још боље, несрећне друге, — то су били њених пет чинова... Ради већег утиска ми смо на плакати одвојили сваки чин засебно, и за наслов сваког од њих ставили по неку реч исписану крупним словима... А пети чин је био украшен речју од девет најкрупнијих слова: Земљотрес... Јер је јунак требао у завршној сцени да узвикне: „Побро, ово је био грозан земљотрес, ужасан потрес!“

Први чин пребродисмо. Почесмо и други. — Да је публика наше вароши имала мало већи укус за уметност, ја бих страховао за исход драме коју смо сви, чак и ја нарочито, — толико рекламирали. Али се умирих, јер дођох до закључка, да би публика пљескала свакој глупости што се приказује на позорници, или би бар према њој остала индиферентна.

И мој брат матурант, играо је. „Улогу“ није никако научио. Писац говори једно: мој брат казује супротно! Према томе, од једне глупости прави мој брат две... Публику не чујем да се смеје, али мени одједном дође чудна жеља да се смејем.

Како сам био озбиљан по природи, шта све нисам предузимао да се борим против страшног чудовишта у овом тренутку — смеха... Чак леву руку јако ударих о суфлерницу да ми сва претрну. Али и то није помагало: усиљавах се да обема рукама стегнем уста, да бар не пустим узвике а на шаптање нисам ни мислио. Мој брат, тек сад, кад разумеде ситуацију, поче да лупа, онако као што треба...

Ужасно! Крајњи моји напори, да не пустим уста...

Али... шта се то десило? — Ми сви осетисмо истински, прави земљотрес, силан и кратак као — женина љубав. Једини можда земљотрес који је дошао кад треба...

Цела зграда уздрхта, на нашу јадну бину падоше овлаш намештене кулисе, „главни јунак“ угану ногу. А публика, шта је публика радила? — Пошто се чу врисак жена и деце и кратки узвици страха код мушкараца — све наједном престаде и наста кратак мир...

О продужењу представе није било ни речи: „главни јунак“ пореметио ногу, а да би се наместиле старе, искрпљене кулисе, требало би времена.

Кад изиђох из суфлернице на порушену бину, знате ли шта сам чуо? Знате ли??!

Један човек међу публиком је говорио:

...Господо, студенти су нас грозно преварили... Ово је тек други чин, а... а... земљотрес је требало да се деси чак у петом!... *Душан Вукићевић—Јагодина.*

Нгујен-Ван-Хокова Смрт.

Жан д' Ем.

Не, господине, ја вам то уистину не бих могао објаснити... Нипошто... Можда зато што је нама, Анамцима, теже да изразимо своје мисли, јер опиум који нам изоштрава разум, и сувише га удаљује од нашег човечјег тела а можда и уздиже. Друго шта не знам. Али заиста је тачно да ми не мислимо исто, и толике нам ствари измакну међусобно, да никада, господине, једна раса неће моћи разумети другу...

Да, видим да вас то чуди што ја Европљанин, Француз као и ви, тако мислим!... Али, ево већ тридесет пет година како живим, једини од моје расе, у овом пустом подножју огромне планине што окружује Алонгски залив. Тридесет пет година!... А ви сте четврти човек, мој сународник који ми долази, откако сам се овде окућио!... Замислите то... тридесет пет година, да ми је усамљеност час по час, минут по минут, пресецала сваку везу са мојом прошлошћу. Тридесет и пет година, господине, да ја проводим исти живот као и ови „на-ке-и“ (анамски сељаци).

Пошто су нам опште биле бриге, мисли, страховања и наде, то су се наше душе тако блиско сјединиле, да ми сад није чудно што сам сличан оном благом мандарину — безбрижном и ученом — што пуши, ту, крај нас, и чији су вам снови и говор несхватљиви...

Али, има још једна ствар, господине: а то је ова проста бамбусова цевчица што ју је опијум тако зачађавио и такав јој особити мирис дао... То ни на шта не наводи, зар не? А ипак ко зна? можда је тај мирис изобразио из дна мој дух!... Да, заиста, мора да је то, а и... усамљеност!

Шта кажете? то моја храброст?... Та не, господине, зар не видите да се не можемо разумети. То је само живот, ни храбар ни кукавички, укратко, живот кога ваља подносити.

Храброст је нешто сасвим другачије, простије и узвишеније...

Шта ја знам?...

Знам, да сам познавао једног храброг човека. Уосталом, давно је прошло, јер је он умро, и то врло храбро, у шта вас могу уверити...

Да вам причам?... Најзад, зашто не? Ево узмите ову лулу, пушите, слушајте и сањарите!... Вечерас ћу причати, јер ме занима да оживљавам те старе успомене које поткрепљује и освежава овај чудесни опиум...

Од кога сам чуо ту причу?...

Та од сене самог, господине, јер сам је проживео, има томе већ тридесет година... И то се догодило овде, међу тајанственим увалама и безбројним стењем овог чудноватог Алонгског залива, што га чува „Морска Змија“...

Нека звер из бајке, велите ви?... Па да...

А зашто слежем раменима?... Ни због чега... Јер сам је и ја срео једном, по вечери... Јер ма да нисам ни кукавица ни наиван, ипак сам, и то стварно, дрхтао од страха под погледом тих силних очију. И то ми је било доста... Него пређимо на причу о Нгујен-Ван-Хоку...

* * *

Догађај је стар, господине, јер се то десило тек кад сам се ја доселио, за славног времена великог гусарства. Нгујен-Ван-Хок беше у том сретном времену оно што ви радо називате разбојник, ни свирепији ни обеснији од неког другог, али интелигентнији и самосталнији. Да, то је све!... Али, по нашој моди, он беше велики и силни господар и родољуб. Он је предводио три стотине планинаца и педесет морнара, који сачињаваху посаду са његова два „сампана“ (кинеска једрилица). Поред тога, имао је он и једну брзу „џонку“, на чијој се главној катарци вила црна застава са црвеним везом, што беше Нгујен-Ван-Хоков грб...

Уједно богат и моћан, кога су се сви бојали, и кога је и „Небески Син“ (Цар) поштовао и сматрао стубом Царства — најјачим и највернијим —, Нгујен-Ван-Хок, охол и удаљен, беше подигао свој двор у једној непознатој ували, као што их има по заливу. И никад нико није знао тачно где... А ниједан брод, био он из Кине или Анама, па чак и из Европе, није смео без дозволе Господара Залива да прође кроз Алонг, него тек пошто му даде богат поклон. Не да је Нгујен био похлепан. Та он не би прекинуо своје пушење ни за какав поклон на свету; али је његов благајник био послован човек, окрутан, и штитио је интерес свога господара. Ја претпостављам да је сва несрећа наступила, услед претеране ревности овог чиновника. Најзад је Европљанима, који слабо хају за постављена правила, досадило да плаћају пролаз кроз залив, који су они по скупе жртве заузели, и који су они сматрали личном својином, не обазирући се на феодална права тог силника, која су уосталом била заснована само на вековном обичају, и која су се предавала са колена на колено.

Једном, изјутра, једна барка под француским заставом, бело обојена, прође у близини невидљивог и тајанственог дворца, и онако, на срећу, испали један топовски метак. Пуцањ задрма старинску тишину која се је вековима накупила по легендарним пећинама. Али она није далеко измакла, јер је после два сата велика ратна џонка Господара Залива заустави. Посада би повезана и после пет дана искрца је један чамац чак у Хаифонг. Што се тиче барке, нађоше је после неколико недеља у некој ували, везану за сидро, исправну и читаву, али ни труна од товара не беше на њој. Благодарећи администрацији, ствар захвати огромне размере: злочин... разбојништво... а нико се и не потруди да објасни целу ствар. А и зашто би објашњавали, кад не би разумели... На брзу руку се спреми потера: један торпиљер и једна топовњача. Ја сам био на торпиљеру као тумач, а нарочито зато што сам хтео да из близа видим Нгујен-Ван-Хока. Торпиљер је браздао огромни залив тражећи тајанствени замак и његове невидљиве становнике, обилазећи пуста острвца, хладне пећине, залазећи у тихе затониће, али нигде ничега већ само тешка и влажна тишина.

Тај необични лов трајао је већ три недеље. Изузев мене, мислим да су сви заборавили Нгујен-Ван-Хока и његов тајни дворац.

Одједном, у сумрак двадесет другог дана, док је торпиљер обилазио лагано око огромне стене, зване „Црни Замак“, чији се врх јасно оцртаваше на зажареном западу, искрсну пред нас на двеста метара велика ратна џонка, масивна и мрачна, на чијој се катарци вила црна свилена застава, са црвеним везом, што беше грб Господара Залива. Џонка је ишла право на нас, слична, у сумраку који се са свију страна спушташе, каквој ноћној птичурини, ћутљивој и трагичној. Док смо ми оклевали, посматрајући зачуђени ту чудну појаву, севну са ње један пламен претходећи пуцњу, док је старинско ђуле пљуснуло неколико хвати лево од нас... Одмах разумесмо: пошто су му досадила наша трагања, Нгујен-Ван-Хок је дошао да нас потражи!... Друго и треће ђуле следоваше, детињасти и узалудни пуцњи... А затим, господине, било је то... кратко свршавање посла: одсечна и правилна пуцњава; дејствују наши топови из куполица, тамо у мраку, сваког тренутка гушћем, читава серија експлозија, пуцњава поломљених греда и очајни, самртнички узвици. Висока катарка са поноситом црном свиленом заставом са црвеним везом, сруши се за навек.

А над зеленим морем непомична се џонка смањиваше, лагано нагињаше, тонући. Па ипак последње ђуле се распрште о наш челични кљун са огромним треском. После тога, ништа... Тишина, чудна тишина, коју је једва реметило јаукање рањених гусара са измрцвареног брода, на који сиђосмо, командант торпиљера и ја. На мосту беху испреметана вла-

жна, још врућа тела, измешана са парчадима крпа, греда и дасака.

Све је изгледало непомично и мртво, све, само је натраг, у развађеној кајити, светлуцала мала светлост којој се ми упутисмо, управљајући се по крвавом, пурпурном трагу. На његовом крају видех, господине, први и последњи пут Нгујен-Ван-Хока. Тај ће сусрет увек живети у мојој успомени, па ма колико да се нижу моје године на овом свету.

Кајита беше узана и ниска, сва постављена црном свилом са црвеним везом, украшена резбаријама од слонове кости. У једном углу, испод домаћег олтара, беше Будин кип. У другом углу беше само један обични пољски кревет, али који није био сличан другим пољским креветима, јер је овај био сав црвен од крви, од јасне и млаке крви која је цурила полако на беле простирке.

А на том кревету, обучен у раскидану свилу, са разнесеним раменом и десном ногом, али са опиумском лулом на уснама, Нгујен-Ван-Хок, један од стубова царства и неоспорни господар Алонга, пушаше своју последњу лулу, непомичан и блажен, не обазирући се ни на наше присуство, ни на своје болове, не бринући за живот који се полако али сигурно измицаше кроз огромне ране на рамену и бутини.

Тако је умро, на наше очи, тај варварин, — и врло храбро, по моме мишљењу.

Али испите чај, господине, јер ништа не вреди толико, да би се пустило да се чувени Јунамски чај охлади, чак ни ова причица, која је тако безначајна, да је нисам требао ни причати... Превео Б. Д. Васић.

Грип у средњој Европи.

Јављају да у Немачкој не понушта јака зараза грипа. Нарочито се јавља за многобројна обољевања у јужној Немачкој, али и Берлин и други крајеви Немачке забележили су многе случајеве грипа.

И Беч је последњих дана добио прилично много случајева грипа, те изгледа да ће грип овде бити чак и јачи него прошле године, судећи по почетним обољевањима.

Као што се види вал заразе се шири са запада на исток и југоисток, тако да не би било искључено, да се и ми нађемо пред једном јачом редњом грипа.

Утешно је пак то што су, ове године, смртни случајеви, којих има, ипак врло ретки. Док су прошле године ти случајеви врло често наступали услед запаљења плућа и слабљења срца у прво време, и од запаљења мозга касније, сада ток болести подсећа на инфлуенцу. Болесници се туже на општу ломљаву, на болове у удовима, главобољу, грозницу. Врло често се опажа и обољење органа за дисање, и то обично почиње кијавицом.

Последњих дана се опажа често појављивање запаљења грла, даље апсцеси грла, и није била далеко мисао да су све ове појаве у вези са грипом у средњој Европи.

С обзиром на то што се и ми можемо надати да се вал ове заразе може прострети и до наших крајева, није згорег обратити пажњу читаоцима да нема никаквог сигурног лека против грипа, већ се може говорити само о хигијенским мерама опште природе. А те се мере своде на — чувати се, у опште, а нарочито назеба, и да, чим се посумња у грип, ваља позвати лекара.

Мода.

Посетнице и писма.

Варате се, ако мислите да прописи моде не важе и за посетнице. Ваша посетница, која је лане можда била модерна, ове године свакако би се могла заменити новијом, модернијом. Али о тој моди води рачуна заиста врло мали број жена, и то им се не може приписати у грех. Посетница средње величине, са лепим енглеским словима, увек пролази као врло пристојна.

Упознаћу вас са прописима који важе у свету као исправни, кад су у питању посетнице. Податке нам даје један париски лист.

О потреби посетнице, „визит-карте“, више се не сумња. Свакако је потребна, али за чудо у Француској жене се снабдевају тим малим картоном тек по удаји; младе девојке немају посетница. Са посетницама се почиње обично одмах по удаји, кад младенци, по повратку са свадбеног пута, походе своје старе и нове познанике. Ако имате више званичних посета но што вам је мило (а то је обично тако), предаћете своју посетницу на вратима оних које сте хтели походити, па су „и вуци сити и козе на броју“. Наравно да је то глупо. Ако вам је стало некога да посетите, ви ћете се постарати да будете примљени; ако вас не примају, значи да вас неће и зашто се онда наметати. Како би то било лепо одбацити ону хрпу обавеза које су вам наметнуле предрасуде и традиције! Уштедело би се и време и не би било незадовољства ... И т. д., и т. д.

Кад нисте затекли код куће оне које сте хтели посетити, ви ћете оставити своју посетницу. „Шик“ је превити картон целом дужином са пола сантиметра ширине. Употребићете посетницу и онда кад некоме шаљете какав дар, а већ да не говоримо о разним случајевима честитања кад вам посетница уштеди писање досадних и многобројних писама. Дакле, јасно је да је тај мали комад картона једна врло корисна ствар.

Какве треба да су ваше посетнице, ако сте и у томе помодарка? У сваком случају не ваља да су велике. Изберите такве да вам могу лепо стати у „ташну“ с којом идете у посету; наравно да нећете чинити посете са кесом у коју стаје читаво стовариште ствари. Данас су модерне посетнице које више иду у висину но у ширину. На таквим модерним посетницама морају и слова бити висока, широка и јаче обележена. Или — ако вам није стало до моде — обичне посетнице дугуљаста облика, са простим енглеским словима, као што већ поменусмо.

Имајте на уму да једна жена никад нема адресу на својој карти; али је обичај да напише свој дан примања. На пр.:

Госпођа Икс ...

Понедеоник (у левом куту, сасвим при дну посетнице).

Ако вас питају за вашу адресу, записаћете је на својој посетници оловком. Али само кад адресу тражи од вас дама. Мушкарцима удата жена у Француској (и у целоме свету) никада не записује своју адресу, већ је саопштава усмено. Мушкарцима, неожењеним или удовцима, шаљете само „породичну“ посетницу, која обично гласи:

Господин и Госпођа Икс ... адреса у десном куту сасвим у дну.

Ви схватате зашто жена не треба да шаље своју посетницу мушкарцу? Пошто посетница представља посету, а жена не одлази у посету човеку самцу, то му она не може дати у руке ни своју посетницу.

У предратна времена о Новој Години поште у свету морале би удвостручити број чиновника, да би се разаслао онај силан број честитака. Те честитке обично су чињене на посетницама. Али има неколико година како је по готову изобичајено честитање о Новој Години, које је, у већини случајева, постало једна несносна формалност.

О употреби писама не би се морало дуго говорити. Сви знамо да треба избегавати хартију у боји. Бела хартија је увек елегантна и пристојна. Лепе су боје плава, љубичаста, зелена, али ако су врло врло нежне, т. ј. ако не дрече. Хартију у боји обично употребљавају шипарице. Елегантна је она хартија која изгледа као да је пожутела од стајања. Одређене нијансе су доказ простачког укуса.

Има много жена које су оживеле моду из XVIII века, да своја писма печате. У XVIII веку писма су се слала без омота (била су само вешто савијена) и печат је био неопходно потребан. Данас је печат само украс и онда се треба постарати да тај украс буде леп. Ако је хартија у боји, онда је восак обојен као и хартија. Слова на печату су проста и елегантна, без цветића и разних репова. Али се печат ставља једино на писма која пишемо добрим познаницима, дакле на интимна писма. (Наравно, реч је о женским писмима). Многе даме уобичајиле су да на својој хартији за писма отисну горе у врху своје име и адресу. То је врло згодан начин да не буде забуне у исписивању адресе. Жена која има укуса неће правити парафе, већ ће исписати своје име без икаквог кићења. В. Р.

*

Лепа Инес.

Отмено друштво Шпаније доживело је недавно бруку, каква може да настане само у средини оних који још увек уживају у борби с биковима. Лепа и млада кћи једног племића из највиших кругова одбегла је из родитељског дома, да би постала укротитељком зверова. Она је од раног детињства уживала гледајући борбе с биковима, а у кући је имала читаву менажерију дивљих мачака, које је знала укротити без велике муке. Радо је похађала менажерије, па се тако и договорила са управником једног путујућег зверињака, да је прими као укротитељку. Имала је успеха и кроз кратко време прочула се као вешта укротитељка лавова и тигрова. Најбунтовније звери покоравале су се, али не толико њеном бичу, колико њеном челичном погледу. Још мало па би постала славном, кад се у њу смртно заљуби један кордовански граф и она пристаде да се уда за њега.

Медени месец је био кратка века, јер се млада графица према мужу понашала као да је и он један од њених питомаца из менажерије. Ова нежна Евина кћи налазила је највећу насладу у томе да разговара с мужем, држећи бич у руци. У нади да ће своју младу одучити од укротитељских навика, њен муж је одведе у свој усамљени замак, далеко од свих менажерија. Дуго времена нико га није видео, кад једнога дана изјури он из замка, сав изгребен и крвав. Вели да је тражио развод брака, јер не може да живи са женом која га је држала на ланцу и шибала као да је најнеспокојнија звер, а не заљубљени муж.

Лепа Инес вратила се у менажерију, и опет је укротитељка зверова, али сада уз своје чувено име носи и звучну титулу једне старе породице у Шпанији. Ипак је направила „каријеру“. Можда ће се наћи неки борац с биковима да се ожени овом лепом звери у људском облику.

Једнога дана загонетни злочинци, који сами себе називају Друштвом Рацисрака, уценили су владу Француске са 100 милиона. Пошто се Француска оглушила, они јој на тајанствен начин опустоше огњем две плодне области. Бојећи се већих недаћа, Француска плати. Затим су уцењене Италија, Немачка и Америка, које су Рацисраци казнили огњем и ледом, примењујући своју загонетну моћ. Пол Есканде, репортер парискога „Света“ упознао се са Жерменом Лоријер, некадањом помоћницом Жака Ламбера и ради на томе да њеном помоћу открије тајну Рацисрака, који су ледом блокирали енглеску флоту усред лета и скоро је уништили. На основу Жерменини успомена Есканде подозрева да је Токра-Дази-Пал, индијски раџа, у дослуку са Жаком Ламбером, и посећује га. Одмах затим Жермена нестаје на загонетан начин. Међутим Рацисраци прете Француској да ће је уништити, ако потпуно не призна њихову власт и, пошто се ова опире, они, после једне битке, у којој су победили огњем, загрозе и самом Паризу. Сада се Токра-Дази-Пал јавља у самом Паризу као Господар Света кога штити необична моћ, и наређује да сви странци завојевачи напусте његову отаџбину Индију, иначе ће он уништити све који се успротиве његовој вољи. У то време је Есканде у Нормандији пронашао један тајанствени замак и подозрева да је то склониште Рацисрака.

Господар света.

Сензационо-научни роман о скорој будућности од Е. М. Ломана и Раула Биго.

4.

Есканде продужи вожњу истим путем, а уз исту умерену брзину све до Порт-ан-Басена. Ту је уставио свој ауто и купио дувана и намирница, а за то време му је измакао загонетни камион. Ипак су га држали у виду и пратили га из места у место, од Сен-Лорана до Виервила-сир-мер, кад овај скрете од Енглквевила некуда у десно. Есканде само рече: „Ту смо!“ али продужи возити право, према станици Сент-Етјена-ди-Мона.

Овде су дознали много што шта, јер је управник станице био врло разговоран човек и радознао. Он им је испричао, да већ дуже од године дана ту живи један богаташ, странац, који је купио старо имање Хока, западно од Гранкана. Замак стоји на врху једне врлети, која се наднела над морском пучином. Тај богаташ је научник и као да се бави проучавањем мора. То је мора бити неки врло чувен научник, јер је окружен читавом војском слугу, који никад не излазе из замка.

Есканде је ликовао у себи. Он је још запиткивао добричину, па умало што га није загрлио од радости. Али му овај није могао ништа више рећи. Зато се Есканде врати Вердоу, који га је чекао у аутомобилу, па заједно одјурише у Виервил, где ће им бити као неки главни стан.

Есканде је испричао Вердоу све што је чуо, али у колико је више говорио, у толико му је јасније било да је његова претпоставка сувише брзоплета.

— Бојим се да нисам на погрешном трагу, рече он, — и да губим време узалуд. Малочас ми се чинило да је тај замак Токрино гнездо. Али сад, размишљајући, питам се зашто би се то моћно удружење, које пркоси целоме свету, дало такорећи у руке својим противницима? Та у овоме крају зна вам свако, ако сте кинули. Драги мој Вердо, ја бих био очајан кад бих пропуштао драгоцено време на детињарије.

— Станите, рече на то Вердо, — и признајте да вас још никада ваша сумња није обманула. Ви сте још у Паризу били готово уверени да се у овом крају крије наш раџа. Останите при тој сумњи. Зар се не сећате приче Едгара Поа: Украдено Писмо? Најлакше се нађу они који мисле да су се сакрили. Оне који се не крију мучно да ико тражи. Да раџа није одвео госпођицу Лоријер, зар бисте га ви тражили овде? Зар бисте ви и претпоставили да он спокојно борави на северу наше државе, такорећи пред носом Париза?! Ми смо на доброме путу, не клоните!

Ове разборите речи повратише веру Ескандеу. Он је био рођени борац и брзо се отресао своје тренутне слабости.

Кад су се одморили у Виервилу, они нађоше стан у једној приватној кући. Ту рекоше да су по занимању фотографи и да су дошли да сниме природне лепоте у овој области. То им је омогућавало слободу кретања у сваком погледу.

Тога дана они су пажљиво проучили карту терена и Есканде је написао дугачак извештај Ле-Сотеу, молећи га да не разглашује куда су они отишли.

Да их нико не би видео, они су одлучили да се до замка узверу од стране мора. Пошто су прешли дугачку пржину, газећи с муком по округлом, испраном камењу, они су се провукли поред читавог низа мрачних пећина и најзад се нашли у једном шљунковитом затону, изнад кога се наднела стена са замком. Па ипак се могло пети по тој стени, јер је у њој било много пукотина, које су образовале као неке природне степенице. На неколико места биле су у стену углављене гвоздене куке, које су ваљда сами рибари ту наместили. Кад су се попели на врх стене, они су били свега на педесетак метара далеко од замка.

Замак се као велика маса камења пружао у дужину према мору; иза главне зграде дизали су се виски камени павиљони, штале, ремизе и зацело касарна за многобројну послугу.

— Хм, примети Вердо, — иако је замак у готском стилу, кров му је грађен у виду терасе.

— И та тераса нема ограду, прихвати Есканде.

— Згодно за пристајање аероплана, процеди кроз зубе Вердо.

Есканде је гледао у све неким неодређеним погледом. Његови живци били су крајње напети.

Зид око замка био је врло, врло висок. Они нису ни помишљали да га одмах пређу, бојећи се да не буду откривени.

— Смешна посла! поче опет Вердо. Овај замак је президаван. Оно што је остало од старог облика дивно је, али поправке миришу на Рацисраке. Још је рано, још се види. Ја бих овамо радо дошао у ноћ ...

Есканде је ћутао и само даде своме другу знак да се враћају.

Први ноћни поход.

У девет увече, Есканде и Вердо рекоше својим укућанима да иду у оближњу варошицу да тамо проведу идући дан, па у прилично јасној ноћи приђоше замку са оне исте стране са које су се пели и то после-подне. Пењање их је прилично изнурило и они су сели на један камен, да се одморе. Нису ништа говорили, већ су озбиљно меркали зид који су имали да прескоче. Мучна посла! Али ће се и то постићи, јер су понели нешто конопаца и потребних алата.

Одједном Вердо ухвати Ескандеа за руку. И овај се трже. Нешто је шушнуле.

Било се наоблачило и облаци су заклонили месец. Новинари су седели непомично, задржавајући дах. Напослетку проби се сноп месечине кроз немирне облаке и обасја целу околину. Ту, у близини, смотриште једног коња, како се врти око свога коца.

— Препао сам се! рече Вердо, одахнувши. — Због те кљусине!

Нису хтели да оклевају. Ваљало је прећи зид. Вердо поможе Ескандеу да се узвере на зид. Чим је био на врху зида, Есканде полеже по њему. Овако у мраку нико их неће видети.

— А сада? шану Вердо.

— Сада, момче, ја идем даље сам. Ви останите ту на зиду и будите стрпљиви. Ако вас улове, остајем ја — и обратно. Зар не?

— Друкчије се и не може! потврди Вердо.

— Лепо. Дакле ја идем. Ако ме ухвате, ја ћу се драти. Ви ћете чути и одмах ћете скочити доле, одјурићете у Сен-Лоран, а одатле ћете отпутовати за Париз. А после, шта вас памет учи.

— Разумем!

Тада се Есканде пусти са зида и паде на једну наслагу камења. Угрувао се малчице, али он није марио за то.

Време се променило и спремала се олујина. Небом су се котрљали тешки мрачни облаци. Крију̂ећи се, Есканде је чекао тренутак кад ће синути месечина бар за мало. У таквом једном тренутку, он покуша да се снађе. Пред њим се указа стаза, која је водила према замку. Кад је поново настао мрак, он је напрстима отрчао до самог замка и прибио се уза зид. Бојао се паса као живе ватре. Бојао се да по тлу нема разапетих замки и електричних жица. Али га је срећа служила, јер се раџа зацело уздао више у своје људе но у животиње.

Ништа се није чуло. Владала је мртва тишина. Само је море са потмулом хуком ударало о стење, грмећи потмуло пред буру. Али тај равномерни грохот није сметао Ескандеу да чује, како је у замку све тихо.

Стојећи тако уза зид, Есканде примети да је сенка, у којој се он налазио, час врло там-

---

„Забавник“ расписује **конкурс** за своје *сталне* читаоце.

Сваки читалац који пошаље нарочито означене исечке из првих шест бројева „Забавника“, и уз то јави један који било број од 1—100.000, учествује у нашем првом конкурсу.

Шести број „Забавника“ изиђи ће из штампе 11. фебруара и исечке са означеним бројем треба послати уредништву најдаље до краја месеца фебруара. Месеца марта биће, као и обично, извлачење лозова Државне Класне Лутрије.

Онај читалац, чији се послати број тачно поклопи са бројем који добије главни згодитак на вучењу у месецу марту, добиће **награду од 5000 (пет хиљада) динара.**

Ако ниједан читалац не би *тачно* погодио број главног згодитка у месецу марту, поделиће се три награде и то:

прва награда у износу од динара **1000 (хиљаду)** *доделиће се ономе чији број буде најближи извученом броју главног згодитка;*

друга награда у износу од **500 (петстотина)** *динара доделиће се другоме по реду са бројем најближим извученом броју*, а

трећа награда од **300 (тристотине)** *динара доделиће се трећем по реду.*

Из овог петог броја „Забавника“ треба исећи речи „Бурлеска Господина Перуна Бога Грома“ из доњег огласа да би се могло учествовати на нашем конкурсу, објављеном на 17. страни, и сачувати исечак, да би се, у своје време, могао послати са осталим исечцима и са ознаком својега броја уредништву „Забавника“.

на, час прилично светла. Он погледа и виде да се то њише круна једног великог дрвета, које се бори са налетима ветра.

— То дрво било би добра осматрачница, помисли он, па, улучивши згодну прилику кад је врх дрвета бацао гушћу сенку, претрча оних триестак корачаји, који су га растављали од дрвета.

Када се успео на дрво, са прилично муке јер је било високо, Есканде се увери да му је та мисао била паметна. Са дрвета је могао видети чак и кров главне зграде, који је био претворен у бетонирану терасу.

Есканде се успужа на сам врх дрвета, њишући се у ваздуху. Хтео је још боље да разгледа ту терасу, која се није видела ни на једном од средњевековних замкова у целој Европи. И он се обрадова када се месец опет проби кроз облаке и осветли цео кров замка.

Али се у томе догоди нешто тако необично, да Есканде у мало не паде са дрвета. Одједанпут се један део терасе нечујно крете и помаче се у десно, спустивши се за четврт метра отприлике. На месту са кога је склоњен тај цементирани део крова, указао се мрачан отвор у облику четвороугла. Затим је разабрао онај пискави звук који се чује када се стави у покрет хидро-електрична дизалица. Кроз неколико тренутака на отвору се појави нешто чему он није могао одмах разазнати облик.

Новинар се питао да ли је то све сан или јава, када се разлеже врло тихо звркање. Човек који није у непосредној близини, као сада Есканде, не би могао ни чути тај шум, од хујања мора. Али је Есканде одмах био на чисто да је то звркање пропелера на ваздуху. Месечина му откри некакву справу која је била толико блистава, да јој се облик није могао тачно определити. У томе звркање постаде гласније, аероплан се диже у вис готово у правој линији, па се нагло изгуби у облацима.

Затим Есканде гледаше како она велика плоча на крову клизи на своје место и сакрива отвор кроз који се аероплан дигао у вис.

Његова радост беше огромна. Чисто би викао од узбуђења, али се умео савладати. Срећа га је послужила да се увери, да је у околу Рацисрака. Главне тешкоће тек сада су наступале, али је он осећао у грудима снагу џина, пошто је слутио да је Жермена у замку.

Он се лагано спустио са дрвета, поново притрчао зиду и сада се шуњао око замка, трудећи се да не шушне. Тако наиђе на једна стаклена широка врата, до којих се ишло преко три степена. Новинар је имао око извежбана детектива, и одлучи да је најбоље ако се одмах удаљи од тих примамљивих врата. Пошто су стаклена, сигурно је да их добро чувају. На пољу, пред оградом замка, чуо је бат ногу које су се кретале равномерно; то је била стража. Не дишући, младић се саже и готово четвороношке похита натраг, држећи се зида. Имао је тамно сиво одело и оно се није издвајало у помрчини поред сурих, камених зидина средњевековног замка. Пужајући се тако, он наиђе на један подрумски прозор — обичну рупу, која није била особито широка, а иза које је зијао црни мрак. Да се спусти? Бог зна куда ће упасти и да још врат не скрха. Али није смео дуго премишљати — они кораци испред улаза ледили су му крв у жилама. Он се загледа у мрачну рупу и поче се одважно провлачити кроз њу. Ноге су му батргале у ваздуху, али то га није задржало. Он се смело пусти и дочека се на ноге, осећајући да гази по каменитом тлу.

Запао је у подрум пун празних сандука и буради. Он поређа неколико мањих сандука тако да заклони ону одушку, кроз коју би га неко споља могао видети. Затим се притаји и дуго чекаше, док се није уверио да нема никога у близини. Та замак је био огромна грађевина, сав гломазан — зар је немогуће једном човеку сакрити се у њему?!

Чим се заградио са спољне стране, Есканде одврну своју електричну џепну лампу.

Тражио је врата и једва их је нашао иза гомиле сандука. Та врата су била забрављена јаком бравом; али је јак био швајцарски нож са алатима који је Есканде имао у своме џепу. Он стаде скидати завртње, који су били прилично зарђали и који попустише, крхајући се и испадајући. Кад је отворио врата која су врашки зашкрипела, Есканде се нађе пред степеницама. Са руком на своме револверу, Есканде удари опрезно овим путем.

Извиђање.

Страшно је и језиво ићи на врховима прстију, задржавајући дисање и слушајући у мртвој тишини шум сопствених корачаји и откуцаје свога срца, очекујући сваког часа да неко искрсне у мраку и шчепа те за гушу. Са тим осећањем Есканде је наставио своје опасно истраживање. Али он је умео да влада својим живцима.

Пипајући по зидовима, он нађе друга једна врата и лагано притисну браву. Врата се отворише. Он се обрете у предсобљу замка, у близини једних великих стаклених врата иза којих се видела слаба светлост. Али тамо где се он налазио био је мркли мрак. Укочивши се на месту, он је слушао.

До њега допре некакав шум, и он брзо разабра да је то дисање једног створења које је спавало. Али то га није задржало, јер је он био решен на све. Он продужи своје путовање, закључујући да ће убрзо наићи на велике степенице. Није се преварио и лагано, степен по степен, попео се на први спрат. У ходнику се видела троја врата на подједнакој раздаљини једна од других. Он прислони уво

редом на свака од тих врата. Тишина, нигде се ништа не чује. Нечујно покуша да отвори врата у средини. И ова попустише без муке и без шума. У соби је владао дубок мрак и није се чуо ни најтиши шум. Да је неко био унутра, чуло би се дисање. Есканде једним брзим покретом извади џепну лампу и осветли собу. Само за тренутак, али се већ могао оријентисати. Соба је била намештена са невероватном раскоши и јасно је било да је то књижница каквог необичног богаташа. Свуда дуж зидова стојали су тешки и дивотни ормани за књиге. У подножју тих ормана мноштво широких и ниских источњачких дивана са богатим јастуцима. На све стране дебели, меки ћилими, и по диванима шарена звериња крзна. На сред собе, велики сто од абоноса, сав покривен писмима и хартијама. У једном куту дизала се висока извајана пећ у облику индијске пагоде. Испред пећи био је диван, раскошан као престо, а испред тога источњачког дивотног комада црнео се један мали лакован сточић на коме је био прибор за пушење опиума.

Есканде на прстима пређе до прозора, који су се крили иза дебелих тешких застора. У томе тренутку чу кораке и брже боље сакри се иза завесе прозора поред кога се налазио.

Ушла су три човека и одмах је постало светло у соби. Кроз завесу Есканде није ништа могао видети и, притајивши дах, слушао је ко ће проговорити. Чуло се прелиставаље хартија, премештање ствари по столу, отварање претинаца, док на послетку један проговори. Есканде задрхта: то је био глас Токре-Дази-Пала.

— Смртно ми је досадно у овом замку, Равана, у овој земљи без икаквих лепота. Не могу да издржим без рада, жалио се раџа своме личном секретару.

— Стрпите се мало, господару, одврати, удворним гласом секретар. Тек сте прекјуче приспели овамо, а тако вас мало дана растављају од коначног успеха.

— Ах, сада их држим на беломе хлебу, Равана! — Глас раџин звучао је свирепо и беше пун ликовања. — Мој циљ је постигнут. Моје име заблистаће као сунчева светлост над целим светом коме ћу само ја заповедати. Али... ја ћу ипак бити милостив господар. Искуство нас учи да не смемо заборавити, да и над нама има власти... Главно је да Индија поново задобије своју величину и своју слободу. Нашим боговима вратиће се почасти које су им туђинци одузели. Ослобођени народ певаће славопоје боговима који су умудрили мене, скромнога кнеза, да постанем цар над царевима, господар целога света.

— Ви ћете бити светац већи од нашег узвишеног Картикеру који заповеда ратним громовима, улагивао се Равена, распаљујући славољубивост свога младог господара.

— Имаш ли вести отуда? нагло упита раџа, као да се тргао из заноса.

— Имам, господару... иако су прилично неодређене. Јављају нам о значајним кретањима трупа у Декану, па и свуда по Индији. Велики туђински бродови деломице пристижу у Бенгалски Залив. И по француским владавинама опажају се некакви тајанствени маневри. Спремају се против нас, то је јасно.

— Нека их, Равана, они ће ипак послушати, само кад се мени то прохте. До ђавола, морају се већ навићи да се покоре када Токра рекне: „Ја хоћу.“

Он мало поћута, па настави:

— Колико имамо спремних авиона?

— Двеста педесет, господару, за прву потребу. У току овог месеца биће их тачно хиљаду на броју.

— И сви ће бити снабдевени кристалопиром?

Есканде поново задрхта, али се савлада и укочи се у своме заклону, слушајући напрегнуто.

— Сви, господару, а то је довољно да се у току шест часова уништи пола Енглеске.

— А имате ли резерву?

— Не, господару.

— Како? Без тога не смемо бити. Ако онај зликовац не хтедне више израђивати, ми остајемо без кристалопира, а у њему је сва наша моћ. Ја се чудим да ти још ниси прозрео његову тајну! говорио је оштро раџа.

— Покушавао сам безброј пута, господару, али он нема ништа записано већ му је цела формула у глави. Када ради, он се закључа, а на његовом лабораториуму су врата од гвожђа. Чим се приближим вратима, он то већ зна, јер има нека врашка средства за своју безбедност. Носио сам кристалопир на анализу у Париз, Лондон и Берлин, наравно предузимајући све мере да онога који ми што одређено рекне, одмах заробим. Али ниједан научник није ми могао ишта рећи. Ја бих све могао да саставим, али не знам у каквој течности он пере своју чудну материју да она прими она ужасна својства. Једног дана ми је рекао, да га випе не уходим, јер ће отићи у бели свет.

Он заћута, па онда рече тихо али одлучно својим меким гласом:

— Господару, да га ставимо на муке?

Токра је ћутао позадуго. Напослетку поче поново говорити, али прилично мрзовољно:

— То се не може, бар не за сада... Ја сам тамо, у Индији, припремио у подземним просторијама моје палате читаву велику фабрику, која је још боља од ове овде. Али ми ништа не можемо без њега. Ја намеравам да га одведем собом тамо. Позови га.

Сада овлада тишина, јер је Равана ишао нечујно као мачка, али убрзо се опет чу бат корака и поново се разлеже свирепи глас младога раџе.

— Шта је то с вама, господине Ламбере?

тобож искрено ожалошћен ускликну Токра-Дази-Пал. — Да нисте болесни?

— Ако се ви то искрено бринете за моје здравље, светлости, ја ћу вам рећи, чу се један прилично слаб и непријатан глас, који је звучао неодлучно.

— Реците само.

— Ја почињем са оптужбом, светлости, али је моје незадовољство узрок неповољном стању мога здравља. Кад сам вам продао тајну кристалопира и кад сам пристао да га правим у оној количини која је вама потребна, ја нисам знао за шта ћете ви употребити мој проналазак.

— Па?

— Па, пошто сам то дознао...

— Од наше заробљенице Жермене Лоријер? испитивао је раџа меденим гласом, док је Есканде једва дисао.

— Од ње... И решио сам се да више не служим вашим злочинима. Зато можете рачунати да од сада више нећу правити кристалопир. Ја не могу да поднесем терет свих ваших жртава.

— А можете да поднесете терет својих жртава? упита, ругајући се, Токра-Дази-Пал. — Сетите се да је њих било много, бар туце. Зашто их не прикључите мојим жртвама? Г. Ламбере, ја бих вас могао сместа предати полицији ваше земље, када бих желео себе да излажем опасности. Могао бих и нешто друго — он пољута злурадо — могао бих силом да вам ишчупам вашу тајну. Наши џелати су вешти... ђаволски вешти. Тако ми Индре, ви бисте рекли своју тајну, или бисте полудели од вештине мојих џелата.

Раџа је био повисио глас и чисто зверски изговорио последње речи. Сад он опет увуче канџе и поче говорити оним меденим али одлучним гласом, који му је био својствен:

— Верујте ми, г. Ламбере, боље је да покажете добру вољу. Видим да сам вас уплашио, али ви ми чините сметње баш сада, кад ми треба двапут већа количина кристалопира. Ја рачунам на вас. Идите и не заборавите да је близу дан када ћемо се растати и када ћу вам исплатити награду од шест милиона.

Није се чуо никакав одговор, но само неравни кораци људи који су одлазили.

Када се Равана вратио, Токра се стаде тихо смејати. Затим рече:

— Овај човек није грађа, ја не бих дао ни једну рупију за његово здравље!

Есканде је већ губио стрпљење. Помишљајући да се у рукама таквог звера налази Жермена Лоријер, он за мало не искочи из свога склоништа да једним метком смрси конце неваљалцу. Али је то све могло рђаво да се сврши. Уосталом Токра устаде и лаганим кораком изиђе из собе, а са њим и Равана. У соби настаде мрак, све се смири и Есканде слободно одахну.

На путу спасења.

Пошто је раџа отишао, Есканде је мислио само о томе како ће наћи Жермену. Али на коју ће страну сада? Било је врло опасно враћати се истим путем којим је дошао. Зато он отвори лагано прозор поред кога је стајао и погледа напоље.

Прозор је био на спољњем зиду зграде. До земље је било далеко и сигурно не би остао жив, када би скочио доле. Али је испод прозора био као неки банак на зиду, који се свакако пружао око целе зграде. Кад би припазио, могао би се можда држати на томе банку. Есканде је претпостављао да Жермену нису затворили у какву тамничну ћелију. „То се чини само у романима у данашње доба," мислио је он. Према томе ваља је тражити у једној од соба. А то ће можда постићи, кад буде загледао у све прозоре редом. Други начин за сада он није знао.

Срчано, као човек који се решио на све, Есканде опкорачи прозор и спусти ногу на узани перваз. Заиста, пут је био опасан. Ако се омакне, крај му је ту.

Наслањајући се леђима на зид, упирући петама о перваз, Есканде опрезно крете напред.

Ишао је тако лебдећи изнад провалије, у потпуном мраку, и заборављао је на себе, јер је био сав обузет надом да ће наћи Жермену. Да није имао те наде, он не би никада успео да пређе онај вратоломни пут, па још у помрчини. Тако је прошао дуж једног целог зида на коме су били велики прозори застрвени помрчином. Ни трачка светлости, ни шума! Тако је обишао око једног рогља да испита и друго лице замка. Завиривао је у сваки прозор, у сваки отвор на зиду. Ослушкивао је, напрезао слух и вид, а при томе није смео заборавити да се сваког часа може стрмоглавити у дубину.

Нигде ништа, а обишао је већ два зида на замку. Сви су спавали, бар сви који су се налазили у собама према спољњем зиду. Али је било већ касно у ноћи. Уморио се и осећао је да малаксава. Сумња се стаде увлачити у његово срце и он се питао да неће учинити крај својим мукама једним скоком у дубину. Мучно је било предавати се очајању, али је сад остао још само један рогаљ, па ако и на последњем зиду не нађе ништа?... Жермена је зацело спавала, као и други. Зашто је уопште и прихватио ту луду наду, да ће на овај начин допрети до ње. Па како ће се одавде спустити на земљу? Зар опет кроз рацину књижницу?

Осећао је да неће дуго издржати и с муком се кретао напред. Али чим зађе за трећи рогаљ, у мало не кликну од радости: из једног прозора, управо баш из првог прозора на који ће сада наићи, видела се бледа светлост која се зацело пробијала кроз густи застор. Тек враћала му се вера, да ће се некако извући из овог опасног положаја.

Есканде врло брзо пређе простор који је био између њега и оног осветљеног прозора. Али је сада морао да иде много смотреније да се не ода шумом.

Прозор је одиста био застрвен. Али је застор био размакнут, те је Есканде могао кроз решетку завирити у собу. Погнувши се, готово клечећи у ваздуху, с грудима прислоњеним на банак прозора, младић покуша да у осветљеној соби нађе какво живо биће. Није дуго тражио. Он чисто изгуби свест од радости и јекну: за столом, сагнута над књигом, седела је Жермена Лоријер.

Не премишљајући дуго, Есканде провуче прст кроз решетку и куцну на окно. Био је уверен да ће у ноћној тишини млада заточеница чути и најлакши шушањ.

Он куцну поново. Жермена се већ била пренула од првог куцања, а сад је устала и, оклевајући, гледала у прозор.

Тада Есканде закуца и по трећи пут.

Са слутњом у срцу, Жермена лако, на прстима, притрча прозору, и размаче завесу. Млаз електричне светлости паде на лице Пола Есканде-а. У силној радости она само принесе руке срцу.

Тада се он помаче у сенку, у страху да га ко не смотри оздо пред осветљеним окнима, а Жермена одмах схвати шта је учинила и намаче застор. Сада одгурну само један крајичак завесе и гледаше упитно у Ескандеа. Овај јој показа знаком да отвори прозор. Али Жермена му такође покретима растумачи да он не може ући унутра због решетке на прозору и затим да је и прозор закључан. Нато јој младић показа да угаси светлост и да се држи мирно. Није се он бојао таквих препрека, јер је имао добрих алата, који би пресекли и сам челик.

Решетка на прозору била је рађена у облику чипке. Есканде је ломио комад по комад гвожђа и слагао ту на перваз зида; пазио је да му који комад не полети доле, јер би одјекнуо на каменитој калдрми. Кад је ослободио од гвожђа доњи део прозора, он одахну. Расећи стакло, отворити браву, то је била играчка према ломљењу решетке.

Цео посао свршио је за пола сата. Жермени, која се скупила украј врата да слуша није ли ко ишта чуо, трепуци су се чинили вечношћу. Кад је Есканде отворио прозор и увукао се у собу, она није имала снаге ни да му пође у сретање.

Али је он био ту, пред њом, и она је имала силну жељу да га загрли, да прислони главу на те снажне мушке груди и да плаче од среће. Есканде би такође најрадије шапутао љубавне речи, али је стајао као укопан украј отвореног прозора.

Но обоје се убрзо прибраше. Девојка лагано приђе Ескандеу и положи своје руке у његове. Он само лако стисну те уздрхтале руке. То је било споразумевање без речи. Први је проговорио новинар. Он упита:

— Може ли се изићи одавде?

— Не... Говорите још тише, чувар је иза врата: спава...

— Убићу га!

— О не, то не би помогло, јер док бисте отворили врата, он би узбунио целу кућу. Врата су закључана и испред њих је гвоздена полуга.

Есканде је премишљао ћутећи. Није дуго потрајало, а он извади из џепа своју лампу и нагло осветли собу. Поглед му се задржа на постељи, која је била размештена. Не говорећи ни речи, он угаси светлост и полако и опрезно приступи постељи. Док се Жермена питала шта ли то он намерава, он је скинуо са постеље два чаршава, вратио се до младе девојке и почео усукавати оне чаршаве. Она разумеде шта ће сада бити и поче му помагати да уврти платно. Мерио је дужину два настављена чаршава. Учини му се да се није преварио. Чаршави су били дугачки једно седам метара, а до земље тешко да има више. Уосталом, ово је био једини начин да је спасе и није се могло бирати. Он веза један крај платна око њеног струка и рече јој:

— Ви ћете се провући кроз отвор на прозору. Испод прозора је банак. Сешћете на тај банак, а затим ћете се пустити доле. Ја ћу лагано попуштати платно, а ви ћете се придржавати рукама за зид. Не бојте се, ја сам прешао страшније висине свога века и остао сам жив.

Жермена се није бојала. Она је знала да од њихове срчаности зависи њихово спасење или — смрт. Она се провуче кроз ону дероти ну на прозору па напипа перваз, а затим се пусти.

— Чим доспете доле, ви ћете се одрешити, да бих ја могао повући чаршав и сићи на земљу.

Када је спустио цело платно, осетио је да Жермена још није стигла до тла. Он се наже изван прозора колико је могао и испружи руке. Морао се одлучити да пусти свој драги терет да падне на земљу. Он јекну тихо и испусти из руку крај платна. Затим је слушао.

Није се ништа чуло у ноћи. Ни шум пада, ни јаук. Мора бити да је била близу самога тла, те је пад био лак. Он се мало смири и врати се тихо у собу, да сада спасава себе. На постељи је био још један лаки чипкани покривач. Није смео да губи време у тражењу, нити да пали светиљку. Он усука тај покривач и привеза га једним крајем за гвожђе на прозору. Одједанпут осети оштар бол на зглавку и крв му потече између прстију: био је пресекао жилу стаклетом на окну. Брже-боље омота руку рупцем који је имао у џепу, дохвати се оног покривача, па гризући усне да не јаукне од бола, стаде се спуштати на ниже, свестан да ће ипак морати да скаче на земљу са велике висине.

(Свршетак у идућем броју.)

На овоме месту „Забавник“ доноси стално чланке којима се популаризује наука. Овом приликом чинимо мало одступање у толико што пуштамо једну фантастичну криминално-сензационну приповетку из области судске медицине, којом је угледни париски часопис „Науке и путовања“ упознавао француску публику са најмодернијим начинима научног истраживања на медицинскоме пољу.

Бронзана болест.

На својој линији, на булевару Егзелману, два жандарма посматраху човека који је узалуд звонио на капији једне виле и показивао све знаке нестрпљења зато што се капија не отвара.

Један од двојице полицајаца одлучи се да пређе улицу и приђе човеку, говорећи:

— Вила није насељена и зато Вам је узалуд звоњење. Најбоље бисте учинили да се удаљите.

Човек се осмехне презриво и одврати:

— Хвала на кажи, пријатељу, али ја сам код своје куће. Ја сам синовац господара ове виле. Известио сам о своме доласку телеграмом пре 48 сати. Искључено је да је мој стриц, који је доконао да цело лето проведе у Паризу, одједном промењо мишљење и изненада напустио престоницу. Уосталом, он ме је и очекивао, знајући за мој предстојећи повратак у Француску. Враћам се с пута у Индију и стриц ме очекује, у што сам потпуно уверен.

Полицајац, у очигледној забуни, само је понављао:

— Одлазите, јер у вили нема ни живе душе. Уосталом, моја је дужност да уклоним свакога који би се овде заустављо. То ми је наредба!

Човек, живим покретом руке, извади своју посетницу и поднесе је полицајцу.

— Видите, вальда, да не лажем. Зовем се Марсел Барањон и доктор сам медицине. Враћам се с дугог путовања по свету. Према томе, схватићете да ми је стало да уђем. Журим се да видим и загрлим јединог рођака ког имам на свету. Ваше држање ме баца у бригу. Да ми се стрицу није догодила каква несрећа? Говорите, господине. Ви сте дужни обавестити ме. Наређење које сте примили . . .

— Није моје да Вам дајем обавештења — одговори полицајац; — ја само вршим наређење. Могу Вас једино упутити на комесаријат . . . Можда . . . Чини ми се . . . Мој колега ће Вас отпратити . . .

Марсел Барањон, узбуђен овим оклевањима, прихвати предлог. Пре него ће се удаљити, баци један нежан поглед на кућу у којој је провео младост, на велики парк по коме се толико шетао са стрицем у најпријатнијем разговору. Затим, предосећајући да га чекају рђаве вести, поће, оборених очију. Покушавао је да се савлада, али није успевао чак ни толико да обузда дрхтање руку, које је одавало његово узбуђење . . .

„Ја знам где Вам је стриц, али Вам не могу рећи . . .“

Комесар кварта примио је одмах Марсела Барањона.

— Ишчекивао сам Вашу посету, господине, — рече комесар. — Ви сте синовац г. Мориса Барањона с булевара Егзелман.

— Јесам, господине. Судећи по Вашем говору, могу помишљати на све, али ни на шта са извесношћу. Преклињем Вас да учините крај мојим мукама. Ја већ погађам да је мој стриц Морис, који ми је заменио оца и кога волим синовљом љубављу, пао жртвом неког случаја. Обавестите ме!

— Господине, веома жалим што нисам овлашћен одговорити Вам на један мање лаконски начин. Него, оставите ми адресу свог хотела, па ћу Вам накнадно . . .

Марсел Барањон се разгњеви:

— Како?! Ви чак одбијате да ми речете да ли ми је стриц болестан или је подлегао каквој несрећи?! То је сурово! Ставите се у мој положај. Долазим из Индије. Искрцавши се у Марсељу пре 48 сати, послах стрицу телеграм, обавештавајући га . . .

— О Вашем доласку. Знам. Телеграм је прошао кроз моје руке, те сам Вам зато и рекао малочас да сам ишчекивао Вашу посету.

— Шта се то догодило кад Ви отварате чак и пошту мога стрица? Морис Барањон је поштен грађанин кога огромно богатство ставља ван сваке сумње.

— Не тумачите погрешно моје речи. И, нарочито, не трудите се да ми ишчупавате обавештења која Вам нисам овлашћен дати!

— Најзад, је ли ми стриц жив или је мртав?

Комесар се прибра, размишљаше мало и изговори лагано:

— Ја знам где је Ваш стриц, али Вам не могу рећи.

Марсел Барањон доби зрачак наде.

— Чини ми се да сам разумео, да је Морис Барањон у животу. И питам се какви су то разлози који Вас нагоне на дискрецију. Али ја Вам не скривам да имам веза које ћу ставити у покрет. Ја ћу ипак све сазнати . . .

Чиновник посматраше човека пред собом. Једва ако је прешао тридесету, Марсел Барањон био је тип енергична човека који жилавом вољом увек успева.

— Имам наређења која се не смеју прекршити — допуни комесар, оклевајући. Али,

на највишем месту, Вас ће обавестити. Шта више, уверен сам да би било и немогућно дуже времена крити од Вас истину. Ја Вам пак, и поред најбоље воље, могу дати само један савет. Послужите се својим везама! Само Вам обраћам пажњу да нико други, осим управника полиције, није овлашћен дати Вам обавештења. Мене пак морате извинити!

Болест Мориса Барањона.

Седе у први аутомобил и одвезе се у Управу Града. Десет минута по доласку би примљен од шефа кабинета, који му рече без увијања:

— Чиновник који Вас је амо упутио, учинио је мудро. Он је радио по наређењима донесеним у споразуму са Министарским Саветом. Ви сте једини рођак г. Барањона и ми Вам не можемо ускратити обавештење, али се морате унапред заклети да никоме нећете рећи оно што сазнате.

— Заклињем се! — рече Марсел Барањон, — мада ми је веома незгодно давати обавезе унапред о стварима које не знам. Ипак, имате моју часну реч!

Шеф кабинета одлучи се да говори. Служио се навалице кратким, испрекиданим реченицама:

— Стриц Вам је умро. Умро је под тако чудноватим околностима да имамо дужност скривати их пред јавним мњењем. Ваш стриц је једна од првих жртава. Ви сте лекар и одобрићете наш поступак. Не смемо узнемиривати Париз и округе. Шта кажем! Цео свет је у питању! Болест која је однела г. Барањона за једну ноћ, ужасна је. Ниједан научник још, до овога тренутка, није био у стању одредити природу. Сви који су се разболели, умрли су. И, чудном неком фаталношћу, ударила је на људе који су живели поготову усамљеничким животом! Зато нисмо могли сазнати ни како тече та болест, који јој знаци претходе. Страховита чињеница је: смрт, једна страхотна смрт!

Лекар, који се наслонио на сто да не падне у несвест, блед, рече:

— Мој бол је огроман, господине. Ја сам имао само тог једног рођака и он је за ме био све. Он ме је начинио овим што сам. Он је остао нежења само да би се могао посветити мени! . . . Који су знаци те страшне болести? Долазим из Индије, где сам имао прилике проучити неколико случајева бубонске куге. Можда куга?

— Да је у Паризу куга, бар бисмо знали, на чему смо! Јерсинов серум — Ви то знате боље од мене — спасао је милионе људи! Ми смо пак пред овом новом болешћу потпуно обезоружани. Додуше, није било више од осам случајева, али кад дознате појединости, Ваше узбуђење због губитка драгог рођака биће мало пред ужасом који ће Вам улити та страшна и неумитна болест!

У Марселу Барањону пробуди се лекар. Заборавивши за неколико тренутака на свој бол, упита:

— Осам жртава на цео Париз није ништа! Одакле толика стрепња?

— Болест је убила осам душа у осам разних крајева града. По среди је, дакле, епидемија. Из разлога за сада још непознатих микроб се није развио у маси. Можда му сметају врућине? Ко зна шта нам носе јесен и зима?!

— Хоћете ли ми најзад рећи? — поче се љутити др. Барањон.

— Не могу Вам рећи, пошто то још нико не зна. Ми смо досада видели само мртве. Они су потпуно покривени слојем као од бакра, који је од њих начинио кипове чврсте као бронза. Секција је показала да је овај слој само на површини и није дебљи од $^3/_4$ милиметра. Отпорност му је пак довољна да заштити леш од свих потреса и од распадања. Ово отпочиње тек на неколико часова после секције, одн. после отварања те металне љуске, која се мора уклонити чисто механичким путем, јер нема никакве сумње да је кора која покрива леш од чисте бронзе.

Доктор Барањон узвикну у очајању.

— Ја сам лекар и богат, и нећу се зауставити док потпуно не испитам ту страшну болест!

Шеф кабинета одврати:

— Зар Ви мислите, докторе, да се није ништа покушало?! Нећу да оговарам наше научнике, али знајте да се Пастеров Институт бави „лешевима од бронзе.“ Лично професор Леже руководи истраживањима. Ако баш желите да му предложите своју сарадњу, воља Ваша!

Марсел Барањон, који се још није био прибрао, упита несигурним гласом:

— Где је леш мога стрица?

— У Пастеровом Институту. Цео један павиљон одвојен је за проучавање ове болести. Није потребно понављати Вам да се тамо не може без наше пропуснице. Ево Вам такве за професора Лежеа, а ја Вам још једном морам препоручити најстрожију дискрецију.

— Дајем Вам часну реч.

— Хвала. Кад би свет дознао, било би панике. Породице умрлих добиле су наређење; уосталом, сва околина мртвих, која је била у додиру с њима, интернирана је у Пастеровом Институту и налази се на посматрању. Према томе, ако би ма шта продрло у јавност, ми бисмо Вас морали чинити одговорним.

— Дао сам реч, а нешто више не могу! — одговори Марсел Барањон и удаљи се из кабинета шефова. (Наставиће се.)

Обраћамо пажњу на конкурс, објављен на 17. страни.

Жена херој.

Е. А. Кармин.

У низу херојских, даровитих и племенитих жена, које се видно појављују у оним ужасним данима Француске Револуције, очарава нас својим лирским заносом, детињско-наивном и дирљивом појавом, лепа Лисил (Lucile), жена новинара револуције, Камила Демулена.

У њој није било оних дубоких јаука трагично-силних жена-хероја; код ње није било ничега што је имала лепа Аспазија, која је могла завладати човековим духом; она је била права женска природа, која је у зори револуције, па до последњег часа живела само љубављу према своме мужу. Та супружанска љубав начинила ју је јунакињом, попела је на страшну гилотину, коју је она радосно поздравила као олтар који ће је за увек саставити са њеним вољеним супругом.

Лисил Демулен рођена је у Паризу 1771. године, и била је млађа од свога мужа за пуних десет година. Њена мати, Госпођа Диплесис (Duplessis), слављена је због своје лепоте. Отац јој је био финансијски чиновник и ватрени патриота. Брижљиво васпитана, и још као дете Лисил показује прави таленат за музику.

Једнога дана, при шетњи у Луксенбуршком Парку, придружи се Госпођи Диплесис и њеној још врло младој кћери, један младић, који није био сасвим примамљиве спољашности. Младога човека примамила је, пре свега, лепота Лисилине мајке. Његов разговор им се допао, јер он је умео да искаже природним одушевљењем идеје које су свет покретале.

То је био млади Камил Демулен, тада још студент права. И поред свога замуцкивања при говору, он је био допадљив и чио у друштву. Стога је добио приступ у кућу породице Диплесис.

Постепено се развијала пред његовим очима лепота младе девојке, и он је ускоро приметио, да се сав жар његове љубави пренео на кћер, чији га живи дух, весела природа и изванредан таленат сасвим освојише и занеше.

Демуленова љубав није дуго чекала на одговор. Благодарећи свом заношљивом и примамљивом духу, није му било тешко да идеалну душу младе девојке пробуди и усхити за љубав. Она га је заволела.

У свом малом дневнику, Лисил врло живо приказује онај тренутак, када су је устрептала душа и разнежено срце пренели у нови, непознати свет. Љубав према Демулену изгледала јој је као визија из виших сфера, где ју је уводила њена млада душа, час у ружичасто царство снова, а час је испуњавала мрачним и злим слутњама.

Ови лепи снови морали су, на жалост, чекати дуже времена да се остваре. Млади Демулен био је сиромашан и непознат адвокат, а Лисил је била једна од најбогатијих наследница.

Револуција је одвела Демулена на праву стазу. Он је појурио њоме, одушевљен љубављу и патриотизмом. Издао је масу брошура и за час постао најомиљенији новинар. Својим сјајним и духовитим стилом, он је расправљао најтежа питања. У једно време изгледало је да је дух заједљивог подсмеха Волтеровог изишао из салона на улицу. Нико није боље оваплотио у себи народну масу него Демулен, и нико није умео као он да изрази неке страсти.

12. јула, 1789. Камил Демулен, са једног стола у башти Пале-Роајала, својим кратким говором народу, подстиче преврат. Ту се најбоље показала његова демонска снага над светином. Он ствара талас мржње и води народ да се руши озлоглашена Бастиља.

Непознати и млади књижевник постао је одједном највећи агитатор. И он похита, да све своје трофеје: славу, углед и богатство баци пред ноге своје обожаване Лисил, са којом се венчао 29. децембра, 1790. године.

Срећни пар живео је извесно време у веселој идили усред бурних дана. Многи су се радовали Демуленовој срећи, а његова кућа била је место састанака најзначајнијих жирондинаца и јакобинаца.

Млада жена помаже своме мужу, одушевљава се слободом, пише песме и слави победу Слободе.

Ускоро су мутни облаци помрачили небо над овом лепом срећом. Август 1792. године, и ужасна пустош револуционарне олује ноћу 10. августа, показали су безбрижној и веселој Лисил, да се не долази лако до слободе.

У бури револуције, која је потресала свет из темеља, она се буни као жена и узбуђено пита:

— Шта ће од нас бити, Камиле? Ах, Боже мој, зашто не цениш људе, који су те достојни? Хоћемо да будемо слободни, а то кошта жртава!

Она је дошла у Париз 9. августа да би у опасности била поред свога мужа. Ноћу, 10 августа, била је код Дантона. Дивља одлучност Дантонова, идеализам Жирондинаца, беснило светине, врисак жена на улици — сви елементи оних циновских догађаја, приказани су као у огледалу — у њеном дневнику. То су драгоцени прилози за познавање оне велике епохе.

Крвава победа 10. августа подигла је Дантона за министра правде, а Демулена за његовог главног секретара. Одмах после тога он је изабран и за посланика у Конвенту. Успех републиканског оружја и победе које су се добијале, занеле су Демулена. Он је постао најжешћи противник Луја XVI и највише помагао Робеспјеру у борби против жирондинаца.

После погубљења племенитог жирондисте

Брисоа, чију је смрт тражио и Демулен, прилике су се измениле. Револуционарна грозница попушта код Демулена. Са жирондинцима оде из Скупштине младост, лепота, античко беседништво и све оне узвишене идеје, ради којих су људи весело гинули.

Видевши ону силну крв која је попрскала Слободу, Демулен се скоро згрозио и уплашио. Покушао је да тог бесног Голијата — успламтелу револуцију задржи, али узалуд.

Он је ступио у отворену борбу противу јакобинских вођа, и у своме листу написао неколико чланака, достојних једнога Тацита и Аристофана. Јакобинци га оптужују, Робеспјер га у почетку брани, али га напушта када је и њега почео нападати.

Његова жена је видела провалију над којом је стајао, али није ни помишљала да свога мужа задржава у његовом хуманом делу. Шта више, она га је храбрила и дивила се његовом јунаштву.

— Оставите га, нека свој велики задатак изврши, он сам може отаџбину да спасе од пропасти! — рекла је она својим пријатељима, који су хтели Демулена да опомену.

Пред својим мужем била је увек весела и насмејана, иако је имала у души пуно црних слутњи.

— Моје се очи купају у сузама, у дубини свога срца крију горке и тешке болове; хоћу да изгледам храбра, да Камил не би малаксао... писала је она тада.

Лисилина слутња убрзо се испунила. Демулен је својим оштрим подсмехом добио опасног непријатеља у Сен-Жисту. У једном писму ђенералу Дилону, које је после и штампао, рекао је: да Сен-Жист носи главу на раменима тако високо, као да носи свето причешће. Сен-Жист му није остао дужан, већ му је смело одговорио: да ће се он постарати да Демулен своју понесе као св. Дионизије.

Било је већ јасно да ће Демулен са партијом свога пријатеља Дантона бити потиснут. Није било велико изненађење, када је Демулен, ноћу између 30. и 31. марта, 1794, одвојен од жене и затворен у Луксенбуршком Затвору. Ма колико да је предвиђао тај случај, он је ипак клонуо при растанку са женом.

Тај даровити и идеални човек није имао снаге великих карактера. Његово жалосно стање дирнуло је чак и суровог стражара тамнице, и он му је помагао да се тајно дописује са својом женом. Демулен је писао љубавна писма уочи смрти, његову љубав ни гилотина није могла да ослаби.

Несрећна жена првих дана чита мужевљева писма плачући, али је одмах увидела да није достојно „као жена само плакати“. Она је хтела да ради, да га спасе, или заједно са њим да пропадне.

Безбрижна, весела, млада жена, која је у салону све привлачила својом женском љупкошћу, постала је одједном, гледајући своју страховиту судбину, прави херој. Пошто је првих дана са својим Хорасом под руку ишла у затвор да би свога Камила још једном видела, решила се да га спасе.

Прво је покушала са дирљивим писмима Робеспјеру, позивајући се на њихово раније, искрено пријатељство. Када то није помогло, она је писала затвореном ђенералу Дилоиу и саопштила му план како ће да ослободи дантонисте.

Оптужени су се решили да се користе Дантоновим процесом који је код многих изазивао незадовољство. Хтели су да сруше тиранију и тако да избегну смрт. Лисил је требала да се појави у народу, па нешто својом лепотом, а нешто својим болом, да побуни народ противу Конвента.

Један од оптужених издаде заверу. Тако је Лисил затворена на три дана пре погубљења њеног мужа.

Демулен јој пише тога дана своје последње писмо. Он никако није могао да схвати идеју вечитог растанка са њом и са светом. Због тога је био све слабији у колико се ближио крај његовог живота. Као очајник противио се да иде на губилиште. Тек када му је Дантон пружио прамен Лисилине косе, могли су це лати да га савладају. Умро је под гилотином 5. априла, 1794. држећи у руци тај прамен косе.

Сасвим другу слику даје Лисил са својом смрћу. Од 27 оптужених разнога пола и мишљења које су, под изговором завере, извели пред револуционарни суд, млада жена Демуленова била је најодважнија. Мирно и одлучно признала је своје учешће у завери да се спасу оптужени.

Када су јој прочитали смртну пресуду она је пркосно узвикнула:

— За неколико часова ја ћу бити срећна да се састанем са мојим Камилом. Остављајући земљу, где ме ништа за живот не везује, ја сам много срећнија од вас, моје судије! Ви ћете живети са грижом савести, док вас жалосна смрт не нађе. Зар ви не знате, да је крв жене Тарквинија и Децемвире из Рима протерала? Радуј се, моја отаџбино, ти ћеш с радошћу дочекати свој спас, ускоро ће пасти тиранија, која те притискује!

Својој матери је писала:

— Моје су очи пролиле једну сузу, и то за тобом. Идем да спавам у царству невиности.

На дан погубљења она се спремала као за какву свечаност. Нарочиту пажњу је обратила на главу, бела марама преко њене црне косе и нежно бледило њеног лица, чинили су је нарочито лепом. Веселост и мирноћа нису је оставиле до последњег тренутка.

Док су их возили ка губилишту, она је разговарала са једним младим човеком. Хтела је да га охрабри својим расположењем и веселошћу. Мирно и чврстим кораком попела се

на гилотину, не показујући ни најмањег знака узбуђења или страха.

Погинула је у двадесет трећој години.

С француског Дан. У. Вукићевић.

Комад хлеба.

Франсоа Копе.

Млади војвода од Ардимона био је у Савојском Ексу, где је лечио своју чувену кобилу Перишолу, која је постала сипљива после победе на трци „chaud et froid“ у Дербију, и он је баш завршавао доручак, када бацивши расејан поглед на новине прочита вест о поразу код Рекофена.

Он испи своју чашу шартрезе, остави сервиету на сто ресторана, нареди своме слузи да спреми пртљаг, седе два часа доцније у експрес за Париз, и одјури у регрутни уред да се пријави за који пук у првој бојној врсти.

Иако је он од деветнаесте до двадесет и пете године живео раздражљивим животом раскошног и лакомисленог младића, иако се заглупљивао по тркачким коњушницама и будоарима оперетских певачица, ипак је било прилика када он није могао заборавити, да је Ангеран од Ардимона умро од куге у Тунису истога дана кад и Свети Луј, да је Жан од Ардимона заповедао великим четама Гескленовим, и да је Франсоа-Анри од Ардимона пао у Фонтноа-у јуришајући са Мезон-Ружом.

Мада је био изнурен раскалашном и будаластом љубављу са Лиси Виолетом, примадоном Позоришта Париске Нагости, млади војвода када дознаде да су Французи изгубили једну битку на француском земљишту, осети како му се крв пење у лице и имађаше страховити утисак једног шамара.

Зато, првих дана новембра 1870., вративши се у Париз са својим пуком који је био део корпуса генерала Виноа-а, Анри Ардимон, пешак, бејаше на мртвој straжи са својом четом пред редутом От-Бријера, на брзу руку утврђене позиције коју је штитио топ са тврђаве Бисетр.

Предео бејаше суморан: пут засађен младим дрвећем с обе стране, блатњав и сав преоран колским точковима, ишао је између гадних поља предграђа, а са стране пута била је крчма у којој су се војници сместили. Ту је била битка неколико дана раније; картеч је сломио на двоје неколико младица крај пута, а све су имале на својој кори беле ожиљке од танади.

Изглед куће бејаше језив; кров је био провалљен гранатом, а зидови по којима се пролило вино изгледаху као обојени крвљу. Натпис поред врата изгребен зрнима: За себна одељења, Апсинт, Вермут, Литравина 60 сантима, окружаваше једног мртвог зеца нацртаног изнад двају билјарских такова укрштених и везаних траком. Све је то подсећало са свирепом иронијом на радост шареног света негдашњих недеља. А, поред свега тога, ружно зимско небо по коме се котрљаху облаци оловне боје, небо ниско, гневно, пакосно.

На вратима крчме стајаше млади војвода, непомичан, с пушком о рамену, с капом намакнутом на очи, с рукама увученим у џепове његових црвених панталона, дрхтећи иако обучен у овчју кожу. Он се предао тужним сањаријама и гледаше суморно брежуљке који су се губили у магли, а на којим се сваког часа, с пуцњем, појављивао бео прамен дима Круповог топа.

Одједном, осети да је гладан.

Он клекну на земљу и извади из свог ранца, прислоњеног уза зид близу њега, велики комад војничког хлеба, па, како је изгубио свој нож, загризе зубима и јеђаше лагано.

Али, већ после неколико залогаја, остави; хлеб је био окорео и имао је горак укус. А свежег хлеба неће имати до сутра, и то још ако интендатура хтедне. Тај је живот покаткад врло мучан. Та зар да се сада не сети на оно што је некада називао хигиенским доручцима, кад би, сутрадан после неке обилне вечере, седао поред прозора у приземљу Café Anglais и наређивао да му се донесе, Боже мој, мање но иначе, један котлет, и јаја измешана с врховима шпаргла, и када би му подрумар, који познаваше његове навике, мењао на сто и отчепљавао једну фину боцу старог леовилског вина. Гром и пакао! Та то је ипак било красно време, а он се никад неће привикнути на тај бедни хлеб.

И у том тренутку раздражености, баци млади човек остатак свог хлеба у блато.

* * *

У истом часу, изађе из крчме један редов; саже се, дохвати комад, удаљи се неколико корака, обриса хлеб рукавом и поче да га халапљиво гута.

Анри де Ардимон већ се постидео свога дела и посматраше са саучешћем овог бедника који је показивао добар тек. То је био висок и велик младић, доста ружна тела, с грозничавим очима и с брадом која као да је порасла у болници, а био је тако мршав да су његове плећке стрчале испод ткива изношеног шињела.

— Ти си гладан, пријатељу? рече војвода приближујући се војнику.

— Као што видиш, одговори овај с пуним устима.

— Опрости ми тада. Да сам знао да ти могу учинити задовољство својим хлебом, ја га не бих бацио.

— Тă иди, не чини то ништа, одговори војник. Нисам ја тако гадљив.

— Али ипак, рече племић, то што учиних ружно је и ја се кајем. Нећу да добијеш рђаво мишљење о мени, а како имам у својој

чутурици старог коњака, то ћемо, богме, попити заједно коју кап.

Војник је свршио с јелом. Он и војвода испише неколико гутљаја; и тако је познанство било готово.

— Како се зовеш? упита редов.

— Ардимон, одговори војвода изоставивши гитулу и речцу „од“. А ти?

— Жан-Виктор... Бацили су ме у ову чету... Излазим из пољске болнице... Био сам рањен код Шатијона... А! у болници је било добро и болничар ми је давао добар бујон од коњског меса. Али ја сам имао само огреботину; мајор је наредио да идем, а сада, сада опет почињем да умирем од глади... Јер, нећеш ми веровати, друже, али ја, овако слаб, био сам гладан целог свог века.

Ова реч, речена сладостраснику који је мало пре жалио за кухињом Café Anglais-a бејаше страшна, и војвода од Ардимона гледаше свог друга изненађен и скоро застрашен. Војник се насмеја болно, те показа своје вучје зубе, зубе изгладнелога, тако беле према том грозном лицу, и као да је разумео да се од њега очекује исповест.

— Хајдете, рече он престајући одједном да говори „ти“ своме другу, погађајући без сумње да је он богат и срећан, хајдете прошетајмо се мало путем да бисмо загрејали ноге, а ја ћу вам испричати ствари које ви свакојако још никад нисте чули... Ја се зовем Жан-Виктор, Жан-Виктор,— само толико, јер ја сам нађено дете, и моја једина лепа успомена, то је време мог раног детињства у дому за находчад. Простирке наших малих кревета, у спаваћој соби, биле су сасвим беле; ми смо се играли у врту, под великим дрвећем, и имали смо једну добру сестру, врлу младу, бледу као воштаница (то је било због њених плућа), и она као да ме је претпостављала другима, а ја сам више волео да се шетам с њом, но да се играм с другом децом, јер је она мене привлачила уза се, мењући на моје чело своју руку мршаву и врућу... Али када сам имао дванаест година, одмах после првог причешћа, појави се беда! Управа ме је дала на учење једном плетачу столица, у предграђу Светога Јакова. То, знате, није никакав занат; немогуће је да њиме човек заради довољно за живот, те зато мој господар обично и није имао никог другог у служби до сиротих малишана из Дома Слепе Деце. Тако сам ја ту почео да се мучим због глади. Господар и његова жена, стари Лимузенови, које су доцније убили разбојници, били су ужасне тврдице, и хлеб од кога би одсекли сваког обеда по једно мало парче, био је увек под кључем. И о ручку и о вечери требало је видети газдарицу, када нам сипа супу и уздише кадгод замочи кашику у зделу. Друга два ученика из Дома Слепе Деце била су мање несрећна; истина, нису им давали више но мени, али они бар не мораху видети прекорни поглед ове рђаве жене, који ми је упућивала пружајући ми мој тањир... А на несрећу, ја сам већ онда био ужасно јешан. Али зар је то била моја кривица? Провео сам три године као ученик вечно гладан... Три године!... Ах, ви сте се зачудили кад сте ме видели где дижем хлеб из блата? Али ја сам на то навикао; колико сам пута вадио коре хлеба из сметлишта, а када су биле одвећ суве мењао сам их у свој умиваоник да се раскиселе... А каткад сам налазио комаће хлеба огрижено с једне стране, хлеб који деца баце из својих корпица на плочник, излазећи из школе. Гледао сам увек да туда прођем и шетао сам се ту... А најзад, кад сам са учењем био свршио, имао сам у рукама занат, који као што вам рекох не може да исхрани човека. И ја сам радио друго, нисам се бојао рада! Служио сам код зидара, био сам слуга у трговини, рибао сам собе, и шта ти ја све знам! Али, данас није било посла, сутра изгубио бих место... Једном речју, никад нисам јео колико ми је требало... До ђавола! Лудио сам, кадгод сам пролазио поред хлебарница! Али на срећу, у тим тренутцима, увек бих се сетио на добру сестру из дома за находчад, која ме је тако често саветовала да будем поштен, и осетио бих на свом челу топлоту њене мале руке. Напослетку, када сам имао осамнаест година ступио сам у војску. Јер знате, војник има увек доста за јело. Али, то је скоро смешно, ево дође опсада и глад!... Ви видите, да вас нисам малопре слагао, кад сам вам рекао да сам био увек, увек гладан!

* * *

Млади војвода имао је добро срце, те слушајући јадање овога војника који је по униформи био њему раван, осети се дирнут. Било је чак шта више срећа за његову дендиску флегму што вечерњи ветар осуши две сузе из његових очију.

— Жане-Викторе, ако обојица преживимо овај грозни рат, ми ћемо се опет видети и ја се надам да ћу вам бити од користи, рече војвода престајући и сам да говори „ти“ овом находчету. А сада пошто овде на предстражи нема другог хлебара сем каплара који издаје храну и пошто је мој оброк хлеба двапут већи но што ми треба, то ћемо га ми, зар не, поделити као добри другови.

Снажно и топло стегоше ова два човека један другом руку; а затим, како је падала ноћ, а они бејаху уморени од многих бдења и узбуна, они се вратише у крчму где десетак војника спаваше на слами, и лежећи један поред другог заспаше дубоким сном.

Око поноћи, Жан-Виктор се пробуди сам, свакојако због глади. Ветар је растерао облаке и месечев зрак, пробијајући се кроз рупу на крову, осветљавао је плаву и лепу главу младога војводе који спаваше. Још увек разнежен добротом свога друга, Жан-Виктор гледаше га с наивним дивљењем, када наредник вода от-

вори врата и прозва пет људи који су требали да смене најдаље мртве страже. И војвода је био међу њима, али он се не пробуди када прозваше његово име.

— Ардимоне, устај! понови подофицир.

— Ако допустите, господине наредниче, ја ћу обавити његову дужност ... он тако слатко спава ... а то је мој друг.

— Како хоћеш.

А када пет људи одоше, хркање се настави.

Али, после пола часа, пушчана ватра, учестана и врло близу, одјекивала је у ноћи. За трен ока сви су били на ногама; војници су изашли из крчме, ишли пажљиво, с прстом на орозу пушке, и гледали дуж пута, сасвим белог од месечине.

— Али колико је то часова? рече војвода. Ја сам требао да идем на смену ове ноћи.

Неко му одговори:

— Жан-Виктор је отишао место вас.

У том тренутку, видеше једног војника који долазаше трчећи путем.

— Шта је било? упиташе га кад се он заустави сав задихан.

— Пруси су напали ... повуцимо се на редут.

— А другови?

— Долазе ... Нема само сиротог Жана-Виктора ...

— Како? повика војвода.

— Убијен на месту, зрном у главу ... Није рекао ни: ах!

* * *

Једне ноћи прошле зиме, око два часа изјутра, изађе војвода од Ардимона из клуба са својим суседом виконтом од Солна; био је изгубио неколико стотина златника и имао је малу главобољу.

— Ако хоћете, Андре, рече он своме пријатељу, вратићемо се пешке ... Треба ми свежег ваздуха.

— Како вам је воља, драги пријатељу; пешке ћемо, ма да је плочник доста рђав.

Они вратише своја кола празна, подигоше јаке на својим бундама и почеше силазити ка Мадлени. Одједном, војвода закотрља неки предмет ударивши га случајно врхом ципеле; то је била велика кора хлеба сва прљава од блата.

И тада виконт од Солна виде, на велико своје изненађење, како војвода од Ардимона диже тај комад хлеба, избриса га пажљиво својом скупоценом марамицом и постави на једну клупу шеталишта, испод светиљке, на видно место.

— Али шта то радите? рече виконт прснувши у смех. Јесте ли полудели?

— То је као успомена на једног јадника који је умро за мене, одговори војвода, а глас му је лако подрхтавао ... Не смејте се, драги мој, то ме вређа.

Превео Ж.

Палидрвце.

Када је и како постало.

Палидрвце није стари проналазак. Пре 1820. године, дакле у почетку XIX века, људи су се мучили да би добили ватру.

Зној је обливао човека, када је трењем суварака хтео да упали маховину или труд. То је најстарији начин да се добије ватра, и трењем се увек не добија. Није много лакше било, када се ударањем челика о кремен морала избијати варница и хватати да упали труд. Наравно, у оба случаја није се добијао пламен, њега је ваљало створити.

Проналазак палидрвцета има читаву малу историју.

У другој половини XVIII века живео је у Хамбургу неки Бранд, који се бавио алхемијом. Затворен у соби са чашицама, свакојаким судовима, тучковима, минералима и другим средствима, он је непрестано нешто туцао, мешао, грејао, жарио, топио или хладио. Хтео је да створи злато.

Једног дана, када је грејао у чаши неку жуту смрдљиву течност, и када му је при дну остао талог, он је усуо туцани угаљ и белутак. Жарио је ту мешавину на јакој ватри.

Тада се по граду пронео глас да је стари алхемичар пронашао ново „тело“, које се на ваздуху може само упалити. Многи су се заинтересовали и други алхемичари понове исти опит.

Тако је *први пут* пронађен фосфор, који је учинио човечанству огромне услуге.

После извесног времена алхемичар Ган добије фосфор из животињских костију. Фосфор се много цени и Ган се врло брзо обогатио.

Ипак, требало је још доста времена да се пронађе и фосфорно палидрвце.

1829. године неки човек, чије име није сачувано, сече луч у парчад и умаче их у растопљени сумпор. Док је сумпор још мек посипа га прахом Бертолетове соли и шећера. Када је такво дрвце умочио у сумпорну киселину морао се зачудити: дрвце је букнуло.

Тако је добивено прво палидрвце, које је испуштало смрдљиве гасове и тражило увек стакло сумпорне киселине. Па ипак, оно се брзо раширило по Европи.

Молден Кауер дошао је на мисао 1832. да искористи драгоцену особину фосфора, који се од најмањег трења даје лако упалити. Већ 1833. била је подигнута у Дармштату његова фабрика. Ту се у запаљиву материју додавало фосфора. Дрвца су се палила при трењу, али

су прштале варнице. Молден Хауер је погрешио што је узео Бартолетову со. Одушевљење је попустило, и изгледало је да неће бити потпуног успеха.

1837. дошло је ново откриће, које је усавршило палидрвце. Тако је створено добро палидрвце које је, брже него икоји други проналазак, освојило цео свет.

Додавало се још по нешто и данас у фабрикама производња палидрваца изгледа прост, лак и безначајан посао. Палећи безбрижно своју цигарету и не помишљамо како се дуго и тешко стварало палидрвце.

*

Најдужи мост.

Најдужи железнички мост налази се у Скотској. Постављен је изнад реке Тај, која је при ушћу широка 3 километра. Мост је толико висок да испод њега пролазе велики морски бродови не спуштаіући катарке.

*

Порекло домаће стоке.

Сматрало се раније да целокупна домаћа стока води своје порекло из Азије т. ј. да су тамо живели дивљи чопори марве, од које су се у току времена извесне врсте дале припитомити.

Нови испитивачи доказују да су претци данашње домаће стоке живели у Африци, поглавито на питомим и шумовитим висоравнима јужно од Сахаре. Стари Египћани добијали су марву из унутрашњости Африке.

*

Најдужи дан.

Варош Рејкјавик на острву Исланду има најдужи дан у Европи. У тој вароши, као готово и на целом острву, дан траје непрекидно три и по месеца. — У Лондону најдужи је дан од $17^1/_2$ часова.

Излазак и залазак сунца и месеца.

		Сунца		Месеца	
		Излазак	Залазак	Излазак	Залазак
		с. м.	с. м.	с. м.	с. м.
недеља	5. фебруара	7 16	17 13	11 11	— 40
понедељак	6. „	7 15	17 14	11 50	1 42
уторак	7. „	7 14	17 15	12 37	2 43
среда	8. „	7 12	17 17	13 32	3 43
четвртак	9. „	7 11	17 18	14 35	4 40
петак	10. „	7 10	17 19	15 45	5 31
субота	11. „	7 8	17 21	17 —	6 16

Прва четврт месечева 5. фебруара у 5 с. 52·3 м.

„Галиматијас“.

Данас се врло често чује реч „галиматијас“, којом се означавају недовољно јасна реченица и речи без смисла.

Филолошка мудрост овако је објаснила постанак те речи:

— Један адвокат имао је да заступа пред судом сељака Матију (Mathias) због украденог петла (Gallus). Адвокат је често помињао „Gallus Mathiae“, па је у брзини неколико пута рекао и „Galli Mathias“ — „галиматијас“ т. ј. начинио је збрку у речима.

Тада је постала реч „галиматијас“ и добила своје значење.

*

Краљица Јадрана.

Лепа Венеција — Краљица Јадрана — подигнута је на 136 острва. Острва су везана многобројним мостовима. Један путник дошао је на чудну идеју. Хтео је да пређе бар по једанпут преко свакога моста.

Успео је да пређе преко 450 мостова! То су били већином стари камени мостови. Жали што није имао времена да пређе и преко осталих, нарочито оних који су из новијег доба.

Вратоломије у ваздуху.

Многи верују да су они језиви вратоломни скокови које гледате на платну у кину само вешта опсена. У већини случајева ти скокови с једног аероплана на други који лети брзином од 200 километара на сат, нису трикови, већ јуначки подвизи неустрашивих авијатичара. Они који се интересују за ваздухопловство у Француској и у Америци имали би прилике да виде, како се чак и жене баве тим вратоломијама. Чувена је францускиња Жермена Бенсон, која изводи најсмелије гимнастичке подвиге на крилима једног аероплана који лети вртоглавом брзином. Друга вештакиња те врсте је Американка Беб Калишек, која је недавно у Калифорнији скакала са једног аероплана на други, а оба строја су била у покрету.

Најстарије библиотеке.

Историја тврди да су најстарију библиотеку основали стари Мисирци. Њу је подигао краљ Осимантије и звала се „Апотека душе“.

Код Атињана је прву јавну библиотеку основао Пизистрат. Ту је библиотеку пренео Ксеркс у Персију, а одатле је вратио у Атину Никатор.

Птоломеји су основали библиотеку у Александрији. То је она која је изгорела и за коју Сенека тврди да је имала 400.000 књига.

У Риму први је подигао библиотеку богати Лукул.

*

Точак среће.

Руска царица Катарина II није штедела своју царску милост према људима који су јој се допадали. Али, у колико је била издашна, у толико није била стална.

Извесно време био је њен љубимац Орлов. После њега дошао је Потемкин. У то доба, док је царичина милост прелазила с једног на другог, срели су се Орлов и Потемкин на степеницама.

Орлов је излазио из двора, Потемкин је долазио. Потемкин упита:

— Шта има ново у двору?

Орлов му одговори:

— Ништа, ви се пењете горе, а ја силазим доле!

*

Стара скупоћа.

Када је Ханибал јуришем освојио варош Касино близу Неапоља, настала је велика оскудица у храни. Забележено је да се један миш плаћао по 200 динара!

*

Неизлечива страст.

Од свију порока изгледа да се најтеже даје излечити страст картања. Један од највећих светских картароша био је љубимац Карла V, гроф Розалво. Краљ га је волео и све покушавао да га одвикне од картања.

Розалдо је добијао грозницу када се не би картао само једног дана. Он је у три маха изгубио цело своје имање и опет га повраћао.

Када није имао ништа више да прокоцка, ставио је на карте и милост свога краља. Када је и то изгубио, он се обесио.

*

Краљ и песник.

Енглески краљ Карло II рече једном слепом песнику Милтону:

— Бог вас је слепилом казнио, што сте онако оштро писали противу мога оца.

— Ако је то божја казна, одговори песник, онда је сигурно била божја казна што је ваш отац изгубио главу.

Познато је из историје да је краљу Карлу I одсечена глава 1649. године.

*

Досетке старих Јелина.

Један песник хтеде да прочита Антаклиду своју песму у којој је хвалио Хераклеса.

— Песму у хвалу Хераклеса! узвикну зачуђено Антаклид. Па зар га је ко покудио?!

*

Доказивао је један софиста да само философи могу предводити војску.

Тада му Евдемид добаци:

— Види се да ниси никад чуо звук војних труба!

*

Када су свештеници дошли Тимону и замолили га да што удели боговима, он је одговорио:

— Не могу се старати о боговима који су сиромашнији од мене!

Мудри савети.

Из разних књига.

Доброта код човека много је боља врлина од силе, којом би могао покренути и планину.

*

Целога века учи како ћеш друге усрећити, па ћеш онда и сам бити срећан.

*

Ко ти ласка да би му што дао, знај да то није заслужио. Онај који је нешто с правом заслужио, тај не ласка.

*

Навикавај себе на ове три ствари: да умеш сачувати тајну, да можеш опростити увреду, да умеш корисно употребити сваки дан свога живота.

*

Врло мало веруј ономе који све хвали, још мање ономе који све куди, а најмање ономе који је према свему равнодушан.

Шта је лекар?

Болесни кнез К. Н. рекао је славном лекару Хуфеланду:

— Ви сте врло вешт лекар, ви човека видите скроз!

Лекар одговори:

— Не, ја сам само ноћни стражар, који види само улице и куће с поља, али не зна шта се у кућама дешава!

*

Наша деца.

На дан „очева“ дао је отац Стеви и Воји кесу са бонбонама. Воја, као велики љубитељ бонбона, одмах дочепа кесу и поче сам јести.

Стева га погледа тужно и рече:

— Па ваљда и ја волим бонбоне?

— Можда, одговори Воја, али сигурно не више од мене! — и продужи да једе.

*

Мала Стана претурила на столу мастионицу. Отац се наљути и дочепа прутић.

— Ју, па нећеш ме ваљда сада тући! узвикну Стана. Нисмо сами, гости су код маме...

*

Наставник: — Ти баш, Петре, ништа не разумеш! Као да вам говорим турски...

Петар: — Не знам да ли баш турски говорите, али, Бога ми, ништа не разумем!

*

Трајна љубав.

На железничкој станици пашта се један господин са госпођом отменог изгледа.

— Збогом, драга моја! вели господин. Сећајте ме се, немојте ме заборавити!

— Не, никад! одговара госпођа, вади мараму и везује чвор.

— Шта то радите?

— Везујем чвор да вас не бих никад заборавила!

*

Дечја уста.

Учитељ-почетник предаје у I. разреду о св. Тројству. Свршивши предавање, показује слику и говори:

„Видите, децо, св. дух јавља се у виду голуба у златној светлости“. Мали Паја избуљио очи. Учитељ даље овако резонује: „И вама, децо, Бог даје св. духа: дао вам је разум (показује на чело) па сте научили читати, писати, рачунати“ ...

Мали Паја: Молим, господине, ја... ја... нисам видео када је златни голуб у—у—улетео у—у моју главу.

Завера.

— Ако Жика не дође на гласање, ја ћу бити изабран! Кад би га нешто спопала његова горушица, он сигурно не би дошао!

— Хм... Знаш шта, прежали коју банку, па му пошљи једно прасе... сисанче!...

*

Музикална куварица.

Госпођа погађа нову куварицу. Ова поставља своје услове:

— И још, морате ми купити и један грамофон. Ја не могу да радим без музике...

*

Логика.

— Колико има од Београда до Топчидера?

— По сата.

— А од Топчидера до Београда?

— Пут није ни дужи ни краћи.

— Добро! Колико недеља има од Ускрса до Духова?

— Седам недеља.

— А обратно?

— Исто толико.

— Не! Од Духова до Ускрса има четрдесет и пет недеља.

*

— Је ли, тата, шта је то вечност?

— То је нешто, што нема ни почетка ни краја!

— А, знам, као на пример мој обруч.

*

Отац: — Упамти сине да на свету има ствари, које вреде више него новац.

Син: — Знам, тата, али оне се све могу купити за паре.

*

Код фотографа.

Црвена носа, са повећим трбухом и по мало заносећи се, уђе човек код фотографа.

— Господин жели? упита учтиво фотограф.

— Да се одмах фотографишем.

Пошто је наместио посетиоца и стао поред апарата, фотограф упита, смешећи се:

— Желите ли да попијете што?

— Са задовољством, одговори човек.

Фотограф заврши снимање и не рече више ништа.

— Шта би, рече посетилац, са вашим пићем?

— Извините, такве понуде употребљавамо да бисмо добили што природнији израз!

*

Пред биоскопом.

— Изволите, господо, божанствени филм у педесет епизода!

— Ко ли ће доживети да види крај!?

*

Велетрговина
П. Теслић и друг
Сисак
продаје почев од 25 литара даље, уз цену од К 32·— по литри па више, изврсну шљивовицу из властитих пецара и дупло рафинованy жесту са свог складишта у Сиску.

Кубикашка колица
лиферујем у најбољој изради и на велико. По жељи шаљем на углед.
Кароль Мећери
Стари Бечеј (Бачка)

Против хладноће

Најбоље средство предохране или против раздражења коже, црвенила и свих неповољних последица оштрог ваздуха и хладноће, јесте редовна употреба **Помаде Симон (CRÈME SIMON)** чувене француске марке која лечи, очвршћава и омекшава кожу и спречава је да се суши и пуца.
J. SIMON & Cie., PARIS,
59. Faubourg St. Martin.

КУВЕРТЕ
у свим величинама разне каквоће. Роба прворазредна. С тиском или без тиска. Умјерене цијене. Производи и разашиље брзо
В. Вошицки
творница куверата
Копривница, Хрватска.
Узорци на захтјев бадава.

Ципеларски Обрт
Иван Кроис
Марибор, Корушка 18
Ручна дела из властите радионе, утем. г. 1882.
Тражите ценике.

ВИОЛИНА

и осталих музичких инструмената, као и прибор за исте, добићете у највећем избору само у трговини
Рајића и Вуковића, Београд
Кнез Михаилова улица 31, угао.
Ценовник на захтев шаљемо беспл. Продаја: на велико и на мало. 1—15

Palma

нераздериве каучук-пете за ципеле

Из доњег огласа треба исећи речи: „Бурлеска господина Перуна Бога Грома“, да би се могло учествовати на нашем конкурсу објављеном на 17. страни.

Најновија књига:
Растка Петровића
Бурлеска господина Перуна Бога Грома.
Цена 10·— дин.
Изишла као 3. свеска
Библиотеке „Албатрос“
у издању
Свесловенске Књижарнице
М. Ј. Стефановића и Друга
Београд, Поенкареова ул. 36.

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен
„Злочинци на престолу“
у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од
Динара 10·— по комплету
по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију
„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen
„Zločinci na prestolu“
u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od
Dinara 10·— po kompletu
po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju
„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљевска улица 22. Телефон број 1.51.

Појединн број
1·— динар
Поштарина плаћена.
Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК
Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 6. **Београд, 11. II. 1922.** **Година I.**

Црвена Удовица.

Роман Свена Елвестада.

I. глава.

Ејнар Фалкенберг, велетрговац кафе, конзул на Сендвичким Острвима и поседник многих вила, уђе у свој салон.

Извади један масиван златан часовник из џепа, отвори поклопац, промрмља нешто нестрпљиво, стаде пред огледало и посматраше свој лик.

Било је већ седам и десет.

Конзул је био у салонском оделу. Пошто је промотрио у зеленој дубини огледала своју елегантну појаву и није нашао замерке, ни брковима, ни своме фраку, извади задовољно из џепа своју табакеру и запали цигарету.

Шетао се лагано по салону, гледао као без свести у слике, подиже неколико посетница са стола и опет их спусти на гомилу.

Одједном стаде. Нешто му паде на памет. Отвори двокрилна врата, прође кроз неколико салона и уђе у своју собу за рад.

И ова је соба била луксузно намештена. Један мекан ћилим покривао је под, зидови су били препуни слика, са оквирима у тамним бојама. Ту је било више скоро потпуно црних оквира од абоноса, и уопште је соба давала нешто тежак и суморан утисак. Велики писаћи сто био је од скупоценог дрвета и богато изрезан. На столу је стајала једна статуета од Родена; над њом је висила у широком сјајном оквиру карта Сендвичких Острва, издање Енглеског Адмиралитета. Корпа за хартију била је мало уметничко дело, израђено од уроженика острвске групе коју је Ејнар Фалкенберг имао част да заступа у норвешкој престоници.

Конзул приступи своме приватном ормару, отвори једну фијоку и из ње извади модерну челичну касету за новац. Испитиваше врло вешто израђену браву, удари више пута по поклопцу, врати касету на своје место и опет закључа орман мрмљајући у себи:

— Знао сам. Нисам заборавио да закључам касету.

... Одједном погледа свој часовник. Његове се мисли упутише сасвим другим правцем. Постао је нестрпљив.

— До врага, где је сад! рече он. То је збиља нечувена нетачност.

Зазвони. После неколико минута уђе стари слуга.

— Хоће ли мој брат бити скоро готов? запита конзул, показујући на таваницу.

— Да, одврати стари слуга, који је тако стар да говори само шапатом. Господин Карло биће скоро готов, баш сам чуо како је горе неког псовао.

— Добро. Је ли изведен ауто?

— Ландауер је изведен, господине конзуле.

— Шта кажеш? Зар нећемо ићи аутомобилом?

Стари слуга се очигледно збуни. Рече неколико речи које нису имале везе, док га конзул не пресече оштро: „Но!“

— Кад баш наваљујете, господине конзуле, рече слуга, онда морам да вам признам да се бојим да аутомобил више није овде.

— Сто му громова! опсова Фалкенберг. Шта то треба да значи да аутомобил мога брата више није ту?

— Ваш господин брат се возио аутомобилом последњи пут пре четири дана, када сте ви били у Копенхагену.

— Е па онда он мора да зна где је. Је ли можда на оправци?

Стари се слуга накашља. Конзул га посматраше пажљиво.

— Реци ми, питао је он и при том гледао слугу, је ли мој брат био сам кад се последњи пут возио аутомобилом?

— Не, одговорио је слуга, возио се с једном дамом.